

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1907.   Första Kammaren.   N:o 18.

Tisdagen den 12 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 5 i denna månad.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtande n:o 25, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om nyttjanderätt till fast egendom, lag om hvad iakttagas skall i afseende å införande af lagen om nyttjanderätt till fast egendom, lag om servitut, lag om inskrifning af tomträtt samt af fång till sådan rätt, lag om inteckning i tomträtt, lag om ändrad lydelse af 17 kap. 5 och 6 §§ handelsbalken, lag om ändrad lydelse af 42, 43, 100, 105, 113 och 158 §§ utsökningslagen, lag om ändrad lydelse af 39, 46, 47, 48, 49, 50, 53, 55, 56 och 57 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom, lag om ändrad lydelse af 2 och 90 §§ konkurslagen, lag om ändrad lydelse af 1 och 3 §§ i förordningen den 20 november 1845 i afseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarblifva, lag om ändrad lydelse af 14 § i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämmning, lag om ändrad lydelse af 65 § i lagen den 20 juni 1879 om dikning och annan afledning af vatten, lag om ändrad lydelse af 4 § i lagen den 24 maj 1895 angående hvad till fast egendom är att hänföra samt lag om ändrad lydelse af 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll öfver lagfarter, inteckningar och andra ärenden, dels ock sex med föranledande af nämnda proposition väckta motioner.

Upplästes ett ingifvet läkarintyg af följande lydelse:

Ledamoten af Riksdagens Första Kammare landshöfding *Fr. Pettersson* lider af sjukdom i gallblåsan och vårdas å min klinik härstädes, hvilket härmed på heder och samvete intygas.

Göteborg den 10 mars 1907.

Emil Strandman,
leg. läkare.

Upplästes följande inkomna skrifvelse:

Till herr talmannen i Riksdagens Första Kammare.

I skrifvelse denna dag har fullmäktigen i Sveriges riksbank herr Rob. Almström anmält att, då den fortgående utvecklingen af riksbankens verksamhet toge mera tid i anspråk för dess fullmäktige än han kunde förfoga öfver, han med uttalande af sin vördsamma tacksamhet för det förtroende att vara fullmäktig i riksbanken, han sedan år 1895 åtnjutit, afsade sig samma uppdrag. Härom hafva fullmäktige skolat på detta sätt meddela underrättelse.

Stockholm den 11 mars 1907.

REINHOLD SKARIN.

R. Törneblad. C. Langenskiöld. Sixten von Friesen.

Olof Jonsson.

C. A. Weber.

Med anledning af berörda afsägelse beslöt kammaren på gjord proposition, att val af en fullmäktig i riksbanken i herr Almströms ställe skulle företagas; och uppdrog kammaren verkställigheten häraf åt de vid detta riksmöte af kammaren redan tillsatta valmän och suppleanter för utseende af Riksdagens fullmäktige i riksbanken jämte deras suppleanter.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 9 innevarande mars bordlagda utlåtanden och memorial n:is 37—40.

Vid föredragning af statsutskottets den 9 innevarande månad bordlagda memorial n:o 41, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till fortsättning af statsbanan från Morjärv till Lapträsk m. m., godkändes den i detta memorial föreslagna voteringsproposition.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande den 9 i denna månad bordlagda ärenden, nämligen statsutskottets utlåtanden n:is 42—45, bevillningsutskottets memorial n:o 12, äfvensom lagutskottets memorial och utlåtanden n:is 20—24.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 134, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag rörande inrättandet af en statens arbetsförmedlingsanstalt till tjänst för utomlands bosatta svenskar, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Friherre *Klingspor* aflämnade en motion, n:o 52, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att lagutskottets utlåtande n:o 25 skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,50 e. m.

In fidem:

A. v. *Krusenstjerna*.

Onsdagen den 13 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Hammar skjöld* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) om pension åt vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Karlstad A. Nilsson; och

2:o) angående rätt för ordinarie ämneslärare och ämneslärarinnor vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium och högre lärarinneseminariet att för erhållande af pension tillgodoräkna sig viss tjänstgöring vid enskildt läroverk.

Herr statsrådet *Swartz* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående försäljning af ett område från länsmansbostället ett mantal krono Stratomta n:o 2 Norrgården i Törnevalla socken och Åkerbo härad af Östergötlands län;

2:o) angående godkännande af telegrafverkets utgiftsstater för år 1908 m. m.; samt

3:o) angående anslag till istandsättande af de åtlandshöfdingen i Jönköpings län anvisade boställslägenheter m. m.

Justerades protokollet för den 6 i denna månad.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att kaptenen m. m. Herr *Sebastian Tham* å Susegården, som lider af neuralgiska smärtor i vänstra skuldran och i armen. därigenom är i behof af någon tids ledighet för att därunder söka upphjälpa sin hälsa, intygas å heder och samvete.

Halmstad den 11 mars 1907.

J. Nordström.

Förste stadsläkare.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtande n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Föredrogs och hänvisades till Riksdagens särskilda utskott n:o 1 den af friherre *Klingspor* nästlidne dag väckta och då bordlagda motion, n:o 52, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 25.

Vid å nyo skedd föredragning af statsutskottets den 9 och 12 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

n:o 37, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för Sveriges deltagande i 1907 års internationella idrotts- och turistutställning i Berlin, samt

n:o 38, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förhyrande af ett beskickningshus i London,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 9 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 39, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af egendomen n:o 1 i kvarteret Sjöhästen i Klara församling i Stockholm m. m. samt en i ämnet väckt motion.

I en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 44) hade Kungl. Maj:t, under återopande af bilagdt statsrådsprotokoll öfver ett finansärende den 12 februari 1907, föreslagit Riksdagen att *dels* medgifva, ej mindre att den för kungl. hofhållningens räkning disponerade tomten n:o 1 i kvarteret Sjöhästen i Klara församling i Stockholm med å tomten varande stall- och andra byggnader finge i den ordning, Kungl. Maj:t pröfvade skäligt bestämma, för kronans räkning försäljas än äfven, i sammanhang därmed, att af de medel, som inflöte vid försäljning af nämnda egendom, finge utgå

till vidtagande af den ominredning och de förändrade anordningar inom kungl. hofstallet å gamla artilleriplanen, som för inrymmande därstädes af Hans Kungl. Höghet Kronprinsens stall kunna finnas erforderliga, högst 28,000 kronor.

till uppförande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ett af arkitekten E. Josephson utarbetadt förslag, å egendomen n:o 3 i kvar-

Angående försäljning af egendomen n:o 1 i kvarteret Sjöhästen i Stockholm m. m.

Angående försäljning af egendomen n:o 1 i kvarteret Sjöhästen i Stockholm m. m. (Forts.)

teret Europa i Nikolai församling i Stockholm af ny byggnad till kungl. hofhållningens disposition i stället för det därstädes befintliga f. d. Indebetouska huset, högst 470,000 kronor, och

till beredande af hyresersättning åt de i f. d. Indebetouska huset nu boende personer för den tid, de på grund af byggnadsarbetet äro förhindrade disponera för dem afsedda lägenheter i samma hus, högst 24,200 kronor,

eller således, för berörda ändamål tillhopa högst 522,200 kronor; dels medgifva,

att medel för nyssnämnda ändamål finge, i den mån sådant kunde blifva nödigt och, om så finnes behöfligt, redan under innevarande år, efter Kungl. Maj:ts bepröfvande af tillgängliga medel förskjutas;

dels ock besluta,

att, i den mån utgifterna för omförmälda ominrednings- och andra byggnadsarbeten understege de därför beräknade kostnaderna, öfverskottet skulle besparas statsverket; samt

att, sedan af de medel, som inflöte genom försäljning af förenämnda egendom, n:o 1 kvarteret Sjöhästen, för ofvan angifna arbeten och för beredande af hyresersättning åt de i f. d. Indebetouska huset nu boende personer disponerats ett belopp af tillhopa högst 522,200 kronor, återstoden skulle öfverföras till fonden för anordnande af lokaler för statens ämbetsverk i hufvudstaden.

I sammanhang med förenämnda proposition hade utskottet till behandling förehaft en inom Andra Kammaren af herrar *P. Pehrson*, *Karl Staaff* och *Ollas A. Ericsson* väckt, till utskottets förberedande behandling öfverlämnad motion, n:o 189, däri föreslagits,

att Riksdagen, under förutsättning att den i statsverkspropositionen äskade höjningen af det till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hofhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan anvisade ordinarie anslaget såväl som det å extra stat för år 1908 för samma ändamål äskade anslaget icke af Riksdagen bifallas, måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts proposition n:o 44 angående försäljning af egendomen n:o 1 i kvarteret Sjöhästen i Klara församling i Stockholm m. m., att Riksdagen

dels medgifver, ej mindre att den för kungl. hofhållningens räkning disponerade tomten n:o 1 i kvarteret Sjöhästen i Klara församling i Stockholm med å tomten varande stall- och andra byggnader må i den ordning, Kungl. Maj:t pröfvar skäligt bestämma, för kronans räkning försäljas, än äfven, i sammanhang därmed, att af de medel, som inflyta vid försäljning af nämnda egendom, må utgå

till vidtagande af den ominredning och de förändrade anordningar inom kungl. hofstallet å gamla artilleriplanen, som för inrymmande därstädes af Hans Kungl. Höghet Kronprinsens stall kunna finnas erforderliga, högst 28,000 kronor,

till uppförande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af arkitekten *Josephson* utarbetade förslaget, å egendomen n:o 3 i kvarteret Europa i Nikolai församling i Stockholm af ny byggnad

till kungl. hofhållningens disposition i stället för det därstädes be-
fintliga f. d. Indebetouska huset högst 470,000 kronor, och

till beredande af hyresersättning åt de i f. d. Indebetouska huset
nu boende personer för den tid, de på grund af byggnadsarbetet äro
förhindrade disponera för dem afsedda lägenheter i samma hus, högst
24,200 kronor,

eller således för berörda ändamål tillhopa högst 522,200 kronor;
dels medgifver,

att medel för nyssnämnda ändamål må, i den mån sådant kan
blifva nödigt och, om så finnes behöfligt, redan under innevarande
år, efter Kungl. Maj:ts bepröfvande af tillgängliga medel förskjutas;

dels besluter, ej mindre att af de medel, som vid ifrågavarande
försäljning inflyta, ett belopp af 550,000 kronor må ställas till Hans
Kungl. Höghet Kronprinsens disposition, än ock att detta belopp må,
uppå skeende rekvisition, af riksgäldskontoret förskottsvis utbetalas;

dels ock besluter,

att, i den mån utgifterna för omförmälda ominrednings- och
andra byggnadsarbeten understiga de därför beräknade kostnaderna,
öfverskottet skall besparas statsverket; samt

att, sedan af de medel, som inflyta genom försäljning af före-
nämnda fastighet n:o 1 i kvarteret Sjöhästen, dels för ofvan angifna
arbeten och för beredande af hyresersättning åt de i f. d. Indebetouska
huset nu boende personer disponerats ett belopp af tillhopa högst
522,200 kronor, dels till riksgäldskontoret inbetalats omförmälda
förskott å 550,000 kronor, återstoden skall öfverföras till fonden
för anordnande af lokaler för statens ämbetsverk i hufvudstaden.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hem-
ställt,

»att Riksdagen, med anledning af Kungl. Maj:ts föreliggande
proposition och herr P. Pehrsons med flere omförmälda motion, må

I. medgifva, ej mindre att den för kungl. hofhållningens räkning
disponerade tomten n:o 1 i kvarteret Sjöhästen i Klara församling
i Stockholm med å tomten varande stall- och andra byggnader må
i den ordning, Kungl. Maj:t pröfvar skäligt bestämma, för kronans
räkning försäljas, än äfven, i sammanhang därmed, att af de medel,
som inflyta vid försäljning af nämnda egendom, må utgå,

a) till vidtagande af den ominredning och de förändrade anord-
ningar inom kungl. hofstallet å gamla artilleriplanen, som för in-
rymmande därstädes af Hans Kungl. Höghet Kronprinsens stall kunna
finnas erforderliga, högst 28,000 kronor,

b) till uppförande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ett af
arkitekten E. Josephson utarbetadt förslag, å egendomen n:o 3 i
kvarteret Europa i Nikolai församling i Stockholm af ny byggnad
till kungl. hofhållningens disposition i stället för det därstädes be-
fintliga f. d. Indebetouska huset, högst 470,000 kronor, och

c) till beredande af hyresersättning åt de i f. d. Indebetouska
huset nu boende personer för den tid, de på grund af byggnads-

Angående för-
säljning af
egendomen
n:o 1 i kvar-
teret Sjöhästen
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

Angående för-
säljning af
egendomen
n:o 1 i kvar-
teret Sjöhästen
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

arbetet äro förhindrade disponera för dem afsedda lägenheter i samma hus, högst 24,200 kronor;

eller således, för berörda ändamål, tillhopa högst 522,200 kronor;

II. medgifva, att medel för nyssnämnda ändamål må, i den mån sådant kan blifva nödigt och, om så finnes behöfligt, redan under innevarande år efter Kungl. Maj:ts bepröfvande af tillgängliga medel förskjutas;

III. under förutsättning att den i statsverkspropositionen äskade höjningen af det till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hofhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan anvisade ordinarie anslaget såväl som det å extra stat för år 1908 för samma ändamål äskade anslaget icke af Riksdagen bifallas, besluta, att af de medel, som vid ifrågavarande försäljning inflyta, ett belopp af 550,000 kronor må ställas till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens disposition, hvilket belopp må under innevarande år af tillgängliga medel förskjutas; samt

IV. besluta

a) att, i den mån utgifterna för omförmälda ominrednings- och andra byggnadsarbeten understiga de därför beräknade kostnaderna, öfverskottet skall besparas statsverket; och

b) att, sedan af de medel, som inflyta genom försäljning af förenämnda egendom, n:o 1 i kvarteret Sjöhästen, dels för ofvan angifna arbeten och för beredande af hyresersättning åt de i f. d. Indebetouska huset nu boende personer disponerats ett belopp af tillhopa högst 522,200 kronor och dels ställts till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens disposition ett belopp af 550,000 kronor, återstoden skall öfverföras till fonden för anordnande af lokaler för statens ämbetsverk i hufvudstaden.»

Herr statsrådet Swartz: Jag ber endast få meddela att, för den händelse Riksdagen fattar beslut i 3:e punkten i öfverenstämmelse med hvad statsutskottet där hemställt, regeringen för sin del accepterar den förutsättning, under hvilken utskottet tillstyrkt bifall till punkten.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 9 och 12 innevarande mars bordlagda utlåtanden:

n:o 40, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Gottlands soldatmissionssällskap af ett till lotten n:o 1 af Visborgs kungsladugård i Gottlands län hörande område, och

n:o 42, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om uppreisning af det s. k. Veckholmssundet,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 9 och 12 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 43, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande en ny förbindelseled mellan Baggensfjärden och den inre Stockholmsskärgården m. m.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 107, hade herr S. T. Palme hemställt:

att Riksdagen i skrifvelse måtte anhålla, det Kungl. Maj:t behagade dels låta verkställa en fullständig och allsidig teknisk, ekonomisk och militär utredning beträffande en ny förbindelseled mellan Baggensfjärden och den inre Stockholmsskärgården, dels därefter till Riksdagens inkomma med de förslag, som af utredningen kunde för-
anledas;

att Riksdagen för sagda utrednings verkställande ville till Kungl. Maj:ts förfogande ställa ett anslag af 15,000 kronor; äfvensom

att Riksdagen, likaledes i skrifvelse till Kungl. Maj:t, måtte uttala önskvärheten af att icke någon, för större fartyg trafikabel, ny farled mellan Baggensfjärden och den inre Stockholmsskärgården måtte, utan Riksdagens hörande, vinna nådig koncession.

Utskottet hade på angifna grunder hemställt,

a) att Riksdagen i anledning af herr Palmes förevarande motion måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t uttala önskvärheten af att icke någon, för större fartyg trafikabel, ny farled mellan Baggensfjärden och den inre Stockholmsskärgården utan Riksdagens hörande vunne Kungl. Maj:ts koncession; och

b) att hvad i omförmälda motion i öfrigt föreslagits icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet hade afgifvits reservation af friherre J. T. Gripenstedt, greve C. O. Taube samt herrar A. A. W. Ericsson och E. Hammarlund, hvilka likväl ej däri antydt sin åsikt.

Friherre Gripenstedt: Då jag reserverat mig mot utskottets hemställan, ber jag att få angifva skälen därtill.

Motionen slutar, såsom synes på första sidan af utskottets betänkande, med tvenne yrkanden, det ena rent negativt, eller att koncession icke måtte af Kungl. Maj:t beviljas utan Riksdagens hörande, det andra utmynnande i en framställning om att Kungl. Maj:t måtte vidtaga en allsidig utredning af den föreliggande frågan.

Nu har utskottet tillstyrkt bifall till den negativa sidan af motionen men däremot lämnat den positiva sidan utan afseende.

*Utredning
rörande ny
förbindelseled
mellan Bag-
gensfjärden
och den inre
Stockholms-
skärgården
m. m.*

Utredning
rörande ny
förbindelseled
mellan Bag-
gensfjärden
och den inre
Stockholms-
skärgården
m. m.
(Forts.)

Jag för min del anser, att utskottet antingen bort afstyrka hela motionen eller också tillstyrka båda yrkandena, hvilka enligt mitt förmenande komplettera hvarandra. Att en sådan här farled för större fartyg, en ny farled till Stockholm, är af allra största betydelse såväl i merkantilt som i försvarshänseende, lärers väl af ingen bestridas. I synnerhet om flottans hufvudstation kommer att förläggas till hufvudstaden, hvilket väl får anses blott vara en tidsfråga, blifver det i försvarshänseende ännu mera än hittills nödigt att öppna ett sådant utlopp för större fartyg.

Hvarför är man då så rädd för denna sak? Svaret angifves mycket tydligt både i motionen och i utskottsbetänkandet: en dylik farled eller kanal skulle föra med sig befästningar, och dessa skulle kosta penningar. Ja, detta är visserligen sant, men ligger häri verkligen ett skäl till att afstyrka saken och att på obestämd tid uppskjuta densamma? Utskottet säger, att det icke vill framkalla en sådan framställning från Kungl. Maj:t, utan håller utskottet före, att Kungl. Maj:t, när frågan en gång blir mogen, själf skall komma fram med begäran i detta afseende. Utskottet hoppas tydligen, att frågan skall mogna långsamt. För min del får jag dock säga, att jag tycker, att den verkligen redan borde vara mogen, då den snart i 200 år varit på tapeten, hvilket framgår af motionens ganska intressanta motivering. Och härtill kommer en annan sak. Om man förr i tiden drog sig för nya befästningar med därtill hörande kostnader, det må så vara och kunde måhända anses ganska naturligt, då sådana voro nödvändiga *blott* för den händelse, att en kanal sådan som den nu föreslagna skulle anläggas, men nu torde dessa befästningar i alla händelser blifva nödvändiga, om man vill kunna förhindra ett bombardemang af Stockholm från sjösidan. Ty, mina herrar, det är ej värdt att sticka under stolen med att såväl från Baggensfjärden som från Erstavik kan Stockholm mycket lätt bombarderas af en fientlig flotta med modernt artilleri, och enda sättet att förekomma detta, att en fientlig flotta kan tränga så långt in i skärgården, är att här anlägga minlinjer och befästningar. I hvad utsträckning dessa äro behöfliga kan jag naturligtvis icke säga, men det vore väl meningen, att en utredning skulle påvisa, i hvilken grad sådana blefve erforderliga. Äfvenledes borde en sådan utredning komma att lämna oss upplysning, huruvida den nu ifrågasatta kanalen öfver Moranedet är den *riktiga* vägen för ett nytt inlopp, eller om detta bör upptagas på annat håll. Denna sak kan icke på rak arm afgöras, utan därtill behöfves en utredning. Nu begär motionären ett ganska blygsamt belopp af 15,000 kronor härtill. Det är ju mycket sannolikt, nästan säkert, att detta belopp icke kommer att räcka till, utan att det kommer att behövas mera penningar. Men om Kungl. Maj:t af Riksdagen fått bemyndigande att verkställa denna utredning, får Kungl. Maj:t väl äska de penningar, som för ändamålet blifva erforderliga, och jag föreställer mig, att ett sådant uppdrag från Riksdagens sida ej skulle vara ovälkommet för regeringen, utan tvärtom, om regeringen, såsom jag förmodar, behjärtar själfva saken. För sakens befrämjande innehåller

däremot utskottsbetänkandet ingenting. Där endast uttalas önskvärdenheten af att Kungl. Maj:t icke må lämna någon koncession utan Riksdagens hörande, men för öfrigt innehåller betänkandet ingenting; det är till syftet uteslutande negativt. Om Kungl. Maj:t icke vill bevilja någon koncession eller icke anser någon sådan nödvändig, kommer saken ej vidare till Riksdagen, åtminstone behöfver Kungl. Maj:t ej då komma till Riksdagen. Sålunda innebär utskottets förslag blott ett uppskof med hela frågan. För min del får jag säga, att hellre än ett uppskof på obestämd tid skulle jag se, att koncession blefve beviljad redan nu för Moraneds-kanalen. Men då jag vet, att mängden, som hyser samma åsikt som jag i hufvudsaken, likväl beträffande koncessionsfrågan står på utskottets ståndpunkt, vill jag icke i punkten a) göra något annat yrkande än på bifall till utskottets förslag, hvaremot jag under punkten b) önskar få göra ett tillägg af följande från motionen hämtade ordalydelse:

»att Riksdagen i skrifvelse likaledes måtte anhålla, det Kungl. Maj:t behagade dels låta verkställa en fullständig och allsidig teknisk, ekonomisk och militär utredning beträffande en ny förbindelseled mellan Baggensfjärden och den inre Stockholmsskärgården, dels därefter till Riksdagen inkomma med de förslag, som af utredningen kunna föränledas, samt

att Riksdagen för sagda utrednings verkställande ville till Kungl. Maj:ts förfogande ställa ett anslag af 15,000 kronor».

Med detta tillägg anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wallenberg: Jag ämnar icke trötta kammaren med någon historisk redogörelse för denna ytterst långdragna fråga, men ingen må förtänka mig, om jag nu passar på tillfället att få yttra några ord från denna plats, då jag under så många år sysselsatt mig med denna sak och min far på sin tid ännu flera före mig.

Jag fick i min barndom lära mig ett ordspråk, som på svenska öfversatt lyder: tid är pengar. Detta ordspråk är antikveradt: min erfarenhet har lärt mig, att tid är *mera* än penningar, och detta är en sanning, som hvar och en, hvilken befattar sig med allmänna angelägenheter, borde hafva klart för sig, och redan på skolorna borde vår ungdom hafva dessa ord ständigt för sina ögon till kanske minst lika stor nytta som de konstverk, hvilka nu för tiden mångestädes pryda väggarna i våra skolor.

Det var för att vinna tid åt vår sjöfart och dessutom af det skäl, att försvaret af Stockholm därigenom skulle i betydlig mån underlättas, som den 21 januari 1893 dåvarande öfverståthållaren i Stockholm, landshöfdingen i Stockholms län, chefen för sjökartverket, hamnkaptenen i Stockholm och undertecknad ingingo till Kungl. Maj:t med anhållan att mot det lilla bidraget af 400,000 kronor få upptaga en kanal genom Moranedet, fri för våra såväl örlogs- som handelsfartyg, samt af sådana dimensioner, att våra pansarfartyg och flertalet af handelsmarinens fartyg skulle kunna passera därigenom. Frågan remitterades till myndigheter i östan

Utredning rörande ny förbindelseled mellan Baggensfjärden och den inre Stockholmsskärgården m. m.
(Forts.)

*Utredning
rörande ny
förbindelseled
mellan Bag-
gensfjärden
och den inre
Stockholms-
skärgården
m. m.
(Forts.)*

och västan. Alla tillstyrkte, somliga visserligen med den ömtålighet om eget skinn, som man ibland finner hos våra ämbetsverk. Men tiden gick och tre af förslagsställarne gingo ur tiden. Under 10 långa år intet svar från Kungl. Maj:t. När spanska flottan togs af Förenta Staternas i Santiagos hamn år 1898 därför att det till denna hamn icke fanns mera än ett inlopp, trodde jag ett ögonblick, att vår regering skulle tänka på vår egen hamnfråga. Men nej, däraf hördes ingenting. Först år 1903, sedan förslag framkommit att förlägga hufvudstationen af vår svenska flotta till Stockholm, uppsökte mig dåvarande sjöministern under förmenande, att jag kände något till frågan om denna farleds upptagande, och han frågade mig, om jag ville sätta honom in i densamma, hvarpå jag naturligtvis förklarade, att detta skulle blifva mig ett verkligt nöje. Jag lät utarbета en historik öfver hvad som i frågan förevarit under tiden 1823—1903 och denna öfverlämnade jag såväl till honom som till öfriga statsrådsledamöter och särskildt civilministern, på hvars föredragning denna fråga berodde. Den 16 februari 1904 upptog sjöministern återigen ämnet och vi diskuterade om huru saken skulle kunna genomföras. Jag erbjöd honom då ett förslag i ämnet, och den 18 februari visade jag honom den ansökan, som jag sedermera inlämnade till Kungl. Maj:t och hvars kläm återfinnes här i statsutskottets utlåtande. Detta förskaffade mig från herr sjöministern en varm handtryckning — men det blef också allt. Myndigheterna hördes och myndigheterna tillstyrkte. Port Arthur föll den 1 januari 1905, men ännu i dag. 3 år och 23 dagar efter det min ansökan inlämnades, har jag icke erhållit något som helst nådigt besked. Nu har det märkliga inträffat, att en af dem — en militärisk medarbetare uti en här utkommande aftontidning — hvilken på 90-talet försökte nedsätta värdet af denna nya farled samt öka Kungl. Maj:ts obeslutsamhet i frågan, nu väckt ifrågavarande motion, förmodligen därför att han för åtskilliga år sedan väckte motion om flottans hufvudstations förflyttande till Stockholm och att han funnit, då han var militär och för resten en ganska klok sådan, att det vore oklokt att förlägga hufvudstationen hit och sedan låta dränka vår flotta som i en säck likasom uti Santiago och Port Arthur. För att förekomma den kalamiteten erfordras tvenne utlopp, och detta är orsaken till att han nu blifvit motionär i frågan. Jag förmenar ingen att ändra åsikter, tycker tvärtom, att det på sätt och vis tyder på mod, och motionen glädde mig verkligen på det hela taget. Men jag anade nästan, hvilken utgång den skulle få åtminstone i början, ty motionären kunde icke neka sig eller han föll för frestelsen att smyga in en kläm i en tonart, som alltid vinner Riksdagens öra. För min del får jag säga, att då Riksdagen af Kungl. Maj:t begär en utredning i ett ämne och begär, att denna sedan skall föreläggas Riksdagen, är det öfverflödigt att uttrycka en önskan, att Kungl. Maj:t ej skall inlåta sig med andra uti denna sak. Af hela motiveringen återstår nu endast en påminnelse till Kungl. Maj:t om att det är Riksdagen, som har hand om penningarna. Jag förmodar, att Kungl. Maj:t vet det förut och därför är väl denna påminnelse fullständigt

öfverflödig. Den är också öfverflödig, mina herrar, därför att den, som begärt koncessionen, har tröttnat på att under en half mans-ålder vänta på nådigt besked, och han har därför i dag återtagit denna sin ansökan, och här i min hand har jag civildepartementets bevis på den saken. Jag har också gjort det därför att jag vill hafva fri och öppen talan när och hvar helst denna fråga kommer upp.

Men, mina herrar, äfven om ni icke hysa något djupare intresse för de fördelar, som vår sjöfart skulle erhålla genom den ifrågasatta farleden, ber jag er allvarligen behjerta denna frågas stora betydelse för försvaret af landets hufvudstad, det vill säga af landet. Denna fråga, mina herrar, är icke nog beaktad, och kostnaderna äro i jämförelse med det mål som skulle vinnas en obetydlighet. Hvarje sjöofficer kan säga er huru nödvändig en dylik farled är för vår flotta, därest man öfver hufvud taget skall kunna tänka på något försvar och icke, såsom jag nyss sade, dränkas som i en säck. Han skall kunna säga er, att genom upptagande af den nya farleden skulle flottans effektivitet ökas i vida högre grad än genom anskaffande af ytterligare några pansarfartyg. Jag ber Första Kammaren väl behjerta dessa saker och tillåter mig, herr grefve och talman, att yrka bifall till det förslag, som framställts af reservanten friherre Gripenstedt med flera.

*Uttredning
rörande ny
förbindelseled
mellan Bag-
gensfjärden
och den inre
Stockholms-
skärgården
m. m.
(Forts)*

Herr Tamm, Hugo: Frågans historia i dess allmänhet torde vara tämligen bekant genom utskottets betänkande, och hvad den siste ärade talaren personligen åtgjort för densamma har alldeles icke varit någonting, hvarvid utskottet för sin del ansett sig böra fästa något vidare afseende, huru mycket det än bevisar ett energiskt fasthållande utaf en viss åsikt. Utskottet har endast sett frågan från saklig, icke personlig synpunkt.

Jag kan vara mycket kort i denna fråga. Ingen finnes, som icke inser, att det är en fördel särskildt för vår handel på hufvudstaden, om en ny farled sådan som den föreslagna blifver upptagen, om ock, när man ser på de utlåtanden, som äro afgifna, fördelarne icke äro så stora, som man skulle kunna antaga på grund af den kortare distans på Stockholm, som skulle ernås. Det har väl hufvudsakligen varit handels- och sjöfartsintresset, som härvidlag utgjort den drifvande kraften. Men därjämte framgår af dessa utlåtanden, att bakom detta måste det ligga en mycket, mycket stor kostnadsfråga såsom en följd af den fara, som just ett öppnande af en sådan farled skulle draga med sig. Att nu aflåta en skrifvelse uti det föreslagna syftet har utskottet tvekat att föreslå. Det är herrarne icke obekant, hvilka stora utgifter som vänta oss för ordnandet af vårt försvar; vi ha ännu hela arméns utveckling kvar och vi ha långt ifrån färdiga de fästningar, hvilka redan äro beslutna, och att Riksdagen nu skulle helt hastigt gifva Kungl. Maj:t en påstötning om att vi vilja ha ändå större utgifter och kostnader, innan man ännu redt sig något så när ifrån de gamla, detta, mina herrar, har utskottet ansett vara betänkligt. Man kan i den allra största välmening lätt nog taga för sig för mycket, och fråga är,

*Utredning
rörande ny
förbindelseled
mellan Bag-
gensfjärden
och den inre
Stockholms-
skärgården
m. m.
(Forts.)*

om icke denna utgift är någonting, som man kan uppskjuta. Denna skrifvelse, mina herrar, skulle dock få en vida större betydelse än hvad det kan se ut ifrån början. Ett uttalande af Riksdagen i detta fall innebär dock ett medgifvande, att man i och med en sådan utredning måste känna sig mer eller mindre bunden. Nu är frågan således egentligen denna: vill man under dessa förhållanden åtaga sig utgifter, som icke äro absolut nödvändiga, därest icke denna farled öppnas, eller vill man undgå dessa kostnader så länge man kan, äfven med uppföring af de fördelar, som handeln uppgifves skola kunna vinna. Man kan ej få allt hvad man vill i denna världen och man måste väga de tvenne sidorna mot hvarandra, och då har statsutskottet funnit risken, de eventuella betydliga utgifterna, större än fördelarna, som skulle uppstå för vår handel genom den nya farleden.

Sedan komma vi till den andra synpunkten, som vidrördes, nämligen den, att det skulle vara till fördel för sjöförsvaret, om man kunde få denna farled. Ja, mina herrar, men man får väl ändå tro och föreställa sig, att Kungl. Maj:t, som framlagt förslag om ny flottstation, har sin uppmärksamhet på just denna fråga, utan att därom skrives; skrifvelsen kan möjligen blifva ett hinder, en anledning till afslag å flottstation, men icke till gagn.

Frågan ligger dessutom faktiskt redan hos Kungl. Maj:t. Koncessionsansökningen har visserligen återtagits i dag, men i går var den där, och då den siste talaren yttrade, att han ej skulle underlåta något för att drifva fram frågan, är väl alldeles gifvet, att återtagandet i dag af koncessionsansökningen har ytterst liten betydelse. En sådan kan ju af hvem som helst i morgon ingifvas. Utskottet har ansett, att, emedan dessa hägrande kostnader äro så stora och ett upptagande af denna farled *måste* draga med sig oberäkneliga utgifter, som åtminstone ännu kunna undvikas, med hvarje koncession på ny farled till Stockholm bör anstå, till dess Kungl. Maj:t inhämtat Riksdagens mening därom. Men då Kungl. Maj:t redan har denna fråga hos sig och ofelbarligen kommer att i sammanhang med flottförslaget också hafva tanken på densamma samt en mera vidtgående skrifvelse alltså skulle komma att innefatta en anhållan att taga under öfvervägande hvad Kungl. Maj:t redan har inne hos sig, har utskottet, besinnande den fara, som onekligen skulle uppstå för Stockholm genom ledens öppnande, och anseende sig icke kunna tillstyrka, att man nu tager den därpå föranledda kostnaden på sig eller drifver på saken hårdare, kommit till det resultat, att Kungl. Maj:t må hafva frågan om hand och inkomma med den till Riksdagen, när Kungl. Maj:t finner lämpligt. Utskottet har endast velat förebygga, att leden skulle kunna upptagas, utan att Riksdagen fått vara med om beslutet i första hand. Så stora krafter äro ju som sagdt också i gång för ifrågavarande sak, att jag tror, att Riksdagen icke bör ytterligare öka antalet af de krafter, som arbeta derpå.

Det är de skäl, på grund af hvilka utskottet kommit till sitt föreliggande förslag, och jag anhåller att därtill få yrka bifall.

Grefve Taube: Som äfven jag är reservant mot förevarande utskottsbetänkande, anhåller jag att få instämma i allt hvad af friherre Gripenstedt härvidlag blifvit yttradt och yrkadt. Sedan vi nu fått höra, att herr Wallenberg återtagit sin inlämnade koncessionsansökning, synes det mig, med den lilla kännedom jag har om förhållandena i Stockholm och dess omnejd, ganska osannolikt, att någon ny ansökning om en dylik farleds öppnande skall inkomma från enskild person. Jag tror det för min del icke, utan det skulle då vara endast för flottans behof, som framställning därom skulle göras af Kungl. Maj:t. Då behöfvas ju i allt fall penningar, och på hvilken framställning de gå åt, tycker jag kan vara detsamma. Skulle emellertid en ansökning från ett eller annat håll inkomma, anser jag visst, att den gärna må underställas Riksdagens pröfning. Men för att den skall kunna underställas Riksdagens pröfning, synes det mig vara alldeles nödvändigt, att en undersökning i det syfte, som motionären, herr Palme, föreslagit, förut ägt rum. Ty annars komma vi ej längre än till ett uttalande: ja, vi hafva ej någon utredning, vi hafva ej någon klarhet, om det verkligen kan göras, och hvad det skall gå till för staten. Det synes mig därför vara alldeles nödvändigt, att en undersökning äger rum. Om penningarna nu lämnas af Riksdagen på detta sätt eller, sedan frågan återkommit, på framställning af sjöförvaltningen, det kan väl i stort sedt göra detsamma. Frågan är viktig och så stor för hela vår flotta, som nyss är påvisadt, och för vår hufvudstad, att jag för min del ej kan hysa någon tvekan, att härvidlag för den undersökning, som här är begärd, Riksdagen bör bevilja ett anslag af 15,000 kronor, och får jag med anledning af hvad här är yttradt instämma i friherre Gripenstedts yrkande.

Utredning rörande ny förbindelseled mellan Baggensfjärden och den inre Stockholms-skärgården m. m.
(Forts.)

Herr Fränckel: Jag tror, att det är nödvändigt, då man nu skall behandla utskottets utlåtande, att man något närmare granskar motionen, och då finner man, att den sönderfaller i två delar.

Motionären talar om önskvärdheten af, att en så beskaffad farled som den ifrågasatta måtte komma till stånd. Ja, det kan ju icke någon annat än gilla. Och i synnerhet måste man anse det vara klokt af en ledamot på stockholmsbänken, att han för sin del behjärtar denna sak så mycket, som skett. Men hur ser då motionären saken? Han säger: här har blifvit inlämnad en ansökning om koncession för upprensning af Moraneds-kanalen; den koncessionen vill jag icke, att Kungl. Maj:t skall bevilja, utan att Riksdagen höres. Man får ju åtminstone förutsätta, att han då icke önskar denna farled upptagen genom Moranedet, utan att han förutsätter upptagande af någon annan farled. Annars får man väl förutsätta, att Kungl. Maj:t granskar detta förslag såväl som alla andra och icke medgifver en koncession, utan att ha underkastat den vederbörlig granskning. Nu har statsutskottet, då det funnit det riktigt, att någon koncession i denna viktiga fråga icke beviljas utan Riksdagens hörande, ansett, att Riksdagen på grund af den väckelse, som motionen innehåller, bör hos Kungl. Maj:t anhålla, att, ifall

*Utredning
rörande ny
förbindelseled
mellan Bag-
gensfjärden
och den inre
Stockholms-
skärgården
m. m.
(Forts.)*

Kungl. Maj:t skulle önska bevilja koncession i det här fallet, frågan därom måtte underställas Riksdagens pröfning. Detta anser jag icke böra undergå någon förändring därför att den nuvarande koncessions-sökanden i dag återtagit sin koncessionsansökning. Man får väl ej förutsätta, att motionären i Andra Kammaren speciellt afsett *denne* sökande. Man får väl förutsätta, att han antagit, att det kan komma nya koncessionsansökningar, och således önskat, att om sådana komma, vare sig från samma sökande eller från andra, de ej måtte beviljas utan Riksdagens hörande. Om den frågan torde vi således vara ense, äfven om vi ej alla hafva den önskan af de skäl, som motionären tyckes hafva hyst.

Komma vi så till den andra delen af motionen, förslaget om en skrifvelse med anhållan om en fullständig och allsidig »teknisk». »ekonomisk» och »militär» utredning beträffande en så beskaffad farled till Stockholm. Jag hemställer då först till herrarne, om man kan tänka sig, att en sådan utredning, som här afses, skall kunna verkställas för 15,000 kronor? Jag för min del tror det icke, och det hafva de ärade reservanterna och de med dem instämmande icke heller förutsatt, utan man menar, att en sådan utredning skulle gå till helt andra belopp. Hvad tjänar det då till att ställa ett belopp, gripet ur luften, till Kungl. Maj:ts disposition för en utredning, som skall vara så mångsidig som den ifrågavarande. Kan det verkligen vara tänkbart, att Kungl. Maj:t, som nu framlagt förslag för Riksdagen, att flottans station skall förläggas till Stockholm, till Lidingsö, icke då också skulle hafva tänkt på, huru denna flotta skall sköta sig, i händelse det gäller att försvara sig. Det är väl alldeles gifvet, att en följd af flottförslagets godkännande blir den nu förevarande frågans upptagande, och då må den väl komma fram utan Riksdagens påstötning.

Har man verkligen så litet förtroende för Kungl. Maj:t i fråga om flottans stärkande och försvaret för hufvudstaden, att man ej kan förutsätta, att Kungl. Maj:t tager denna fråga under behandling utan en sådan påstötning? Jag för min del tror det icke, och då kan jag icke finna, att någon nödvändighet kräfver, att man ånyo påverkar Kungl. Maj:t — här har ju redan blifvit framhållet, huru sjöministern sökt sätta sig in i frågan. Har man emellertid verkligen den uppfattning, att Riksdagen bör göra det, kan jag ej finna annat, än att det icke kan vara på sin plats att nu ställa till Kungl. Maj:ts disposition ett belopp, som är otillräckligt.

Hvad utskottet däremot här yrkat är så att säga en varning till vederbörande, att, ehuru Kungl. Maj:t har koncessionsrätten i sin hand, man i detta fall önskar, att koncessionsansökning skall underställas Riksdagen, och kommer det en ansökning, måste det blifva en undersökning. Jag tror, att det är klokast att bifalla utskottets förslag såväl i första punkten som i andra punkten, hvilken senare afser afslag å förslaget om framställning om en undersökning. Jag ber därför att få yrka bifall till bägge punkterna i statsutskottets utlåtande.

Friherre Tamm: Det förefaller mig, som om statsutskottet behandlat denna fråga för mycket *en bagatelle*, att utskottet icke har gjort sig reda för, hvad frågan egentligen innebär. Det synes mig, att den punkt, till hvilken utskottet lämnat sitt tillstyrkande, icke skulle vara erforderlig. Ty jag säger med motionären: icke lär väl någon regering komma att finnas, som skulle lämna koncession på en så viktig farled som denna, utan att därom hafva förut hört Riksdagens mening. Utskottet har däremot afstyrkt den senare delen och därigenom efter sin uppfattning förklarat, att en sådan utredning, som motionären förutsatt, icke skulle vara behöflig. Jag tror för min del, att just den saken är särdeles behöflig, och det framgår af de utredningar, som under föregående tider hafva lämnats angående denna fråga.

Den talare på stockholmsbänken, som först yttrade sig, meddelade, att en person har ändrat åsikt i frågan. Jag kan meddela, att det finnes andra framstående personer, som deltagit i utredningar angående denna nya farled, som också hafva ändrat meningar. Det är således ytterligt behöfligt, att en utredning verkställes, och ett bifall till statsutskottets förslag i detta afseende skulle för Kungl. Maj:t ådagalägga, att Riksdagen anser, att man icke vidare bör arbeta på den här saken.

Då statsutskottets ordförande nyss yttrade sig i frågan, meddelade han, att de förestående kostnaderna för utbildning och utveckling af vårt försvar skulle vara så enormt stora — de vore oss visserligen icke bekanta, men man kunde taga för afgjort, att de skulle vara mycket stora — och att det då skulle vara oklokt att fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på ytterligare en fråga, som skulle draga stora kostnader. Han tillade, att man väl då får väga mellan hvilka utgifter, som Riksdagen vill åtaga sig. Ja, men hvilken skall väga den saken? Den bör icke vägas uteslutande inom det statsutskott, som har att behandla ett skrifvelseförslag, och i dess yttrande i frågan. Den skall naturligtvis vägas af Kungl. Maj:t och Riksdagen. Statsmakten skall väga den. Och med statsmakten — jag begagnar aldrig det ordet i pluralis — menar jag icke endera af dem, som tillsammans utgöra statsmakten. Det är hela statsmakten, som skall väga saken, och det kan hända, att vid ett afvägande af de förslag, som föreligga för försvarets utveckling, denna fråga kommer att ställas i ett mycket tidigare rum än flera andra, som man anser för alldeles oeftergiltigt att tillfredsställa.

Jag har tillåtit mig att yttra mig i denna fråga därför, att jag vid ett föregående tillfälle varit med om en framställning hos Kungl. Maj:t om att få anlägga denna farled. Jag skall erkänna, att det då var handeln och sjöfarten, som drefvo fram ansöknigen. Och det är icke småsaker, som en förkortad väg till Stockholm skulle komma att medföra för alla de fartyg, som skulle gå den 40 kilometer kortare vägen. Det var visserligen flera myndigheter vid det tillfället, som förklarade, att det icke skulle innebära så stor fördel att gå den kortare vägen, ty dels skulle man få vänta vid den trånga kanalen, dels skulle större fartyg få gå med saktare fart.

Utredning rörande ny förbindelseled mellan Baggensgården och den inre Stockholms-skärgården m. m.
(Forts.)

*Utredning
rörande ny
förbindelseled
mellan Bag-
gensfjärden
och den inre
Stockholms-
skärgården
m. m.
(Forts.)*

Men jag föreställer mig, att de, som kunde gå med oförminskad fart, skulle hafva hela fördelen, och de, som måste gå med saktare fart, skulle visserligen icke hafva hela fördelen, men trots minskningen i fart ändock vinna något särskildt genom kolbesparing. Det var år 1893. Sedan har inträffat, att på åtskilliga håll, särskildt i militära kretsar, man vaknat upp för den stora nytta, som för försvaret af Stockholm och bärgningen under krig af flottan skulle uppstå genom denna farled.

Med detta vill jag visa på, att en ytterligare utredning är absolut nödvändig. Jag anser, att det skulle vara oklokt af Riksdagen att sätta sig emot begäran om den utredning, som här är föreslagen, och att anvisa ett belopp för ändamålet torde icke vara planlöst. Det är möjligt, och det är troligt, att beloppet 15,000 kronor icke räcker, men då är vägen från Kungl. Maj:t till Riksdagen mycket kort, när Kungl. Maj:t vill hafva ett ytterligare anslag af Riksdagen, i synnerhet för ett ändamål, som Riksdagen själf uttalat önskan om måtte tillgodoses.

Jag tillåter mig att yrka bifall till det af friherre Gripenstedt framställda förslaget.

Friherre Gripenstedt: Det kunde ju kanske vara öfverflödigt, att jag vidare yttrade mig i saken, men jag vill dock svara på ett par anmärkningar af utskottets ärade ordförande.

Han frågade, hvarför man skulle draga på sig utgifter, då de icke vore behöfliga, och han ansåg, att om en ny farled icke upptoges, skulle utgifter för befestningar icke vara erforderliga. Jag har redan i mitt förra anförande vidrört denna sak, men jag skall be att ytterligare få betona, att äfven om en sådan ny farled icke upptages, blifva befestningar, hvar de nu än skulle komma att förläggas, vid Erstavik eller Baggenstäket, i alla händelser absolut nödvändiga, såvida man vill skydda Stockholm från sjösidan. Jag tror icke, att man bör hylla centralförsvarsprincipen, som för länge sedan borde vara öfvergifven. Det är icke nog att skydda trupper och kaserner genom att förlägga dem från kusten samt för öfrigt lämna landet och hufvudstaden öppna för fienden. Behovvet af dessa befestningar finnes redan nu, det får man icke blunda för. När då dessutom den nya kanalen alldeles gifvet skulle komma att underlätta vårt försvar, så är detta ytterligare ett skäl att icke uppskjuta frågan.

Vidare yttrade utskottets ordförande, att skrivelser till Kungl. Maj:t ofta föra vidtgående konsekvenser med sig. Ja, men utskottet föreslår här själf en skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t icke måtte medgifva någon koncession utan Riksdagens hörande! Hvarför skall man då skriva alls i detta fall?

Det var en annan kamrat i utskottet, en talare på stockholmsbänken, som yttrade, att man skall hafva så mycket förtroende till Kungl. Maj:t, att man tilltrorde Kungl. Maj:t att själf tänka på denna farled. Men då kan man fråga: skall man icke hafva äfven det förtroendet till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t skall kunna pröfva

en koncessionsansökan och villkoren därför och, därest sådana omständigheter föreligga, icke bifalla densamma? Då skulle denna skrifvelse vara helt och hållet onödig.

För min del anser jag, att en utredning är af högsta behof påkallad, och jag vidhåller därför mitt yrkande.

*Utredning,
rörande ny
förbindelseled
mellan Bag-
gensfjärden
och den inre
Stockholms-
skärgården
m. m.
(Forts.)*

Herr Tamm, Hugo: Jag vill blott svara på hvad som nyss anfördes därom, att utskottets betänkande skulle innebära, att utskottet ställde sig afvisande mot en utredning. Detta är, såvidt jag kan finna, icke händelsen. I betänkandet hänvisas blott till att frågan ligger under Kungl. Maj:ts pröfning och att man då bör kunna förutsätta, att Kungl. Maj:t skall beakta denna försvarsfråga, särskildt i hvad den har samband med flottan. Man har blott velat säga, att man på de skäl jag anført icke vill, att Riksdagen skall ytterligare gifva Kungl. Maj:t en påminnelse om en fråga, som redan ligger under Kungl. Maj:ts pröfning.

Med afseende å kostnaderna anförde friherre Tamm, att man får se till, huruvida det icke kan blifva nödvändigt att afstå från vissa andra utgifter för denna fråga. Jag ber då att få påpeka, att det lärer väl icke vara meningen, att vi icke skulle fullborda vår arméorganisation, den, som redan faktiskt är beslutad; det lärer väl heller icke vara meningen att afbryta befästningarna och anordningarna vid Boden. Redan detta är två saker, som föranleda så stora utgifter, att jag icke kan annat än vidhålla det påstående jag gjort, att man måste se till, att man icke ålägger sig utgifter, hvilka icke äro absolut nödvändiga, äfven om därigenom sjöfarten skulle något hindras i den utveckling man önskar.

Det är således långt ifrån att utskottets betänkande innebär ett afvisande af frågan; vi hafva blott velat uttala, att Riksdagen efter vår uppfattning icke bör komma med en ytterligare skrifvelse i en fråga, som redan ligger under Kungl. Maj:ts pröfning.

Jag vidhåller det yrkande, jag förut framställt.

Herr Ericsson: Herr talman, mina herrar! De skäl, som gjort, att jag antecknat min reservation mot statsutskottets beslut, ha varit desamma, som af flera föregående talare antydts, nämligen hufvudsakligen de strategiska. Förhållandet är ju det, att vi redan hafva en afsevärd del af vår flotta förlagd till Stockholm och att det föreligger ett förslag om att dit förlägga ytterligare en stor del af densamma, om ock till en annan plats än nu. Men alltjämt äger Stockholm endast det in- och utlopp, som nu finnes. Se vi så t. ex. på huru det tillgick i japanska kriget, så erinra vi oss, att japanerna före krigsförklaringen kastade sig öfver den ryska flottan och instängde den vid Port Arthur. Japan ansågs åtminstone då för att vara en mindre makt än Ryssland, men likväl vågade Japan detta. Huru mycket lättare skall det då icke vara för en stormakt att göra så med en mindre makt. Om det finnes endast ett utlopp, så veta herrarne, att det fordras blott att en enda punkt blockeras..

Utredning
rörande ny
förbindelseled
mellan Bag-
gensfjärden
och den inre
Stockholms-
skärgården
m. m.
(Forts.)

Finnas däremot flera utlopp, så måste fiendens flotta delas, och därigenom kommer, såsom redan blifvit under diskussionen antydt, vår egen flotta att vinna i styrka. Detta är de skäl, som för mig varit de talande.

Här har endast begärts en utredning och anslag till en sådan. Jag kan icke neka till att det förefaller mig, som om statsutskottet skulle hafva, om jag så får säga, liksom strutsen stuckit hufvudet under vingen. Man är rädd för att få se, huru stora kostnader komma att krävas af Riksdagen, om en sådan utredning kommer till stånd. Men jag hemställer till Eder, mina herrar: när vi inom några få dagar komma att behandla den viktiga frågan angående flottan, nämligen om förflyttningen — åt hvilken fråga jag för min del önskar all framgång — kan det då icke vara skäl att nu göra åtminstone det uttalandet, att vi önska en utredning angående sådana förhållanden, som så nära beröra denna förflyttning, som fallet är just med den nu föreliggande frågan? För min del kommer jag bestämdt att ställa mig mycket tveksam i fråga om huru jag skall förhålla mig angående flottförflyttningen, om icke Riksdagen tydligt uttalat, att den vill hafva en utredning just i afseende å denna in- och utloppsfråga. Jag har det största förtroende till regeringen, men huru skall regeringen tyda Riksdagens hållning, om efter denna diskussion framställningen om en utredning afslås? Såvidt jag finner, kan detta icke tydas annorlunda, än att kammaren, som bifallit statsutskottets hemställan, icke önskar någon utredning.

På grund af hvad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till reservationen i den form, som friherre Gripenstedt i sitt yrkande gifvit den.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af friherre *Gripenstedt*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att mom. b) erhöile följande lydelse:

att Riksdagen i skrifvelse likaledes måtte anhålla, det Kungl. Maj:t behagade dels låta verkställa en fullständig och allsidig teknisk, ekonomisk och militär utredning beträffande en ny förbindelseled mellan Baggensfjärden och den inre Stockholmsskärgården, dels där- efter till Riksdagen inkomma med de förslag, som af utredningen kunna föranledas; samt

att Riksdagen för sagda utrednings verkställande ville till Kungl. Maj:ts förfogande ställa ett anslag af 15,000 kronor.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande af friherre Gripenstedts yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Tamm*, *Hugo*, begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande
n:o 43, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den af friherre
Gripenstedt föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva
utfallit sålunda:

Ja—31;

Nej—90.

Vid å nyo skedd föredragning af statsutskottets den 9 och 12 i
denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 44, i anledning af en af justitieombudsmannen gjord fram-
ställning om utarbetande af en historik öfver justitieombudsmans-
ämbetets förvaltning, och

n:o 45, i anledning af väckt motion om anslag till utgifvande
af en uppslagsbok, innehållande kortfattade upplysningar angående
1907 års Riksdag och dess arbete,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 9 och 12
innevarande månad bordlagda memorial n:o 12, i anledning af kamrarnas
skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 11, i
anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning
angående rätt att hos generaltullstyrelsen erhålla upplysning rörande
tullbehandlingen af varor, afsedda att till riket införas, biföll kam-
maren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid å nyo skedd föredragning af lagutskottets den 9 och 12
innevarande mars bordlagda memorial och utlåtanden:

n:o 20, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga
om lagutskottets utlåtande n:o 12, i anledning af Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till lag angående aflösning af afgäld från
afsöndrad lägenhet,

n:o 21, i anledning af väckt motion om tillägg till 6 § landstingsförordningen,

n:o 22, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upphörande i visst fall af kyrkoherdes själfskrifvenhet att vara ordförande i skolråd m. m., och

n:o 23, i anledning af väckt motion om ändring af 7 och 8 §§ lagen angående äganderätt till skrift,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

*Om ändrade
bestämmelser
angående
själfspillin-
gars jordfäst-
ning.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 9 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 24, i anledning af väckt motion om upphäfvande af lagbestämmelser angående jordfästning i stillhet af den, som förgjort sig själf.

Till behandling af lagutskottet hade hänvisats en inom Första Kammaren af herr *von Möller* väckt motion, n:o 1, hvari föreslagits,

det Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t tacktes för Riksdagen och kyrkomötet framlägga förslag till upphäfvande af lagen om jordfästning den 25 maj 1894, i hvad denna föreskrifver jordfästning i stillhet af den, som förgjort sig själf.

Utskottets yttrande härom lydde sålunda:

»I förevarande motion upprepar motionären en af honom i motionen till 1902 års Riksdag gjord framställning. Såsom motionären erinrar, vann motionen då Riksdagens bifall. Det med föranledande af Riksdagens skrifvelse i ämnet af Kungl. Maj:t i propositionen vid 1903 års Riksdag framlagda förslag till ändrad lydelse af § 6 i lagen angående jordfästning den 25 maj 1894 blef ock i enlighet med lagutskottets tillstyrkande hemställd af Riksdagen bifallet. I grundlagsenlig ordning underställdes den af Riksdagen sålunda godkända lagändringen det samma år sammanträdande kyrkomötets pröfning. I sammanhang därmed inhämtade Kungl. Maj:t kyrkomötets yttrande öfver vissa af den ifrågasatta lagändringen betingade ändringar i gällande handbok för svenska kyrkan. Kyrkomötet förklarade emellertid i sin till Kungl. Maj:t aflåtna skrifvelse af den 10 oktober 1903 sig icke kunna godkänna nämnda lagförslag, i sammanhang hvarmed kyrkomötet dock för sin del erkände, att ordningen för jordfästning i stillhet kunde gifva anledning till befogade anmärkningar, samt framlade förslag om en förändring häruti. Genom skrifvelse den 22 januari 1904 har därefter Kungl. Maj:t meddelat Riksdagen, bland annat, att kyrkomötet icke kunnat godkänna samma lagförslag.

Utskottet anser, att vid angifna förhållanden Riksdagen, som sålunda upprepade gånger angifvit sin ståndpunkt i detta afseende, icke har anledning att nu göra något ytterligare uttalande i frågan, på hvilken Kungl. Maj:t fortfarande torde hafva sin uppmärksamhet riktad. Om, såsom antagas må, ny proposition i ämnet blifver framlagd

för nästkommande års Riksdag, kan dess beslut blifva underställt det samma år sammanträdande kyrkomötets godkännande.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet, att förevarande motion ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.»

*Om ändrade
bestämmelser
angående
själ/spillin-
gars jordfäst-
ning.
(Forts.)*

Herr von Möller: Utskottet har funnit lämpligt att afstyrka min motion och framhåller i motiveringen, att utskottet anser, att Riksdagen, som »upprepade gånger angifvit sin ståndpunkt i detta afseende, icke har anledning att nu göra något ytterligare uttalande i frågan, på hvilken Kungl. Maj:t fortfarande torde hafva sin uppmärksamhet riktad. Om, såsom antagas må, ny proposition i ämnet blifver framlagd för nästkommande års Riksdag», kunde frågan gå igenom på detta sätt.

Jag förstår, att man ansett obehöfligt, att jag väckt motionen; det kunde ju väl vara. Om det verkligen är så, som lagutskottet tyckes vilja antyda, då utskottet gifver sig sken af att ställa sig på samma ståndpunkt, som Riksdagen två gånger och Andra Kammaren dessförinnan 1889 intagit, ja, då vore ju allt godt och väl. Men när nu motionen är väckt, så förefaller det mig litet egendomligt, ifall man afslår densamma och säger nej, om man verkligen menar ja. Detta är åtminstone något, som i allmänhet strider mot vanligt språkbruk.

Det är visserligen godt och väl, att, som utskottet säger, Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på saken, men jag tillåter mig fråga: huru skall Kungl. Maj:t få veta hvad Riksdagen anser, om, när en motion föreligger i öfverensstämmelse med Riksdagens förut uttalade önskan, denna motion af Riksdagen *afslås* i stället för att bifallas? Nog ser det väl då ut — för andra människor åtminstone — som om Riksdagen icke vore vidare angelägen om att frågan tages upp igen. För resten skulle jag vilja fråga det ärade utskottet: huru vet utskottet, hvad Kungl. Maj:t kommer att göra 1908, huru vet utskottet, om Kungl. Maj:t då har sin uppmärksamhet riktad på frågan eller icke? Jag skulle vilja svara: det vet icke ens Kungl. Maj:t själf, långt mindre utskottet. Huru skall Kungl. Maj:t 1907 veta, *hvem* som är Kungl. Maj:t 1908? Det förefaller mig sålunda — möjligt är ju, att jag gör utskottet orätt — som om man skulle vilja på detta sätt komma ifrån att ingå i någon realitetsbehandling af frågan.

Då kyrkomötet afslagit den af Riksdagen bifallna kungl. propositionen, har ju frågan förfallit. Är det icke så, att om i Riksdagen den ena kammaren afslår och den andra bifaller en fråga, så är frågan förfallen? Har då Kungl. Maj:t någon skyldighet att vidare beakta denna sak, när de, som hafva att i frågan besluta, stanna i olika beslut? Ingalunda. För Kungl. Maj:t är det gifvetvis, om icke någon påtryckning kommer, både angenämare och bekvämare att låta en sådan sak vara. Ty det är icke lätt för Kungl. Maj:t att räkna ut det aritmetiska mediet mellan ja och nej, och om

Om ändrade
bestämmelser
angående
själfspillin-
gars jordfäst-
ning.
(Forts.)

Kungl. Maj:t vill undslippa en sådan räkneoperation, förefaller mig detta rätt naturligt.

Helt annorlunda ställer sig frågan för Riksdagen. Jag finner det ganska sannolikt, att, om Riksdagen idag icke uttalar sin önskan, Kungl. Maj:t icke skall göra annat än att framlägga det kompromissförslag, som utgått från kyrkomötet. Som herrarne veta, så förklarade sig kyrkomötet vid sitt afslag i alla fall beredt att göra några eftergifter. Men hufvudsaken är dock denna: skola *alla* undantagsformer, *all* skillnad i jordfästningsformen bortfalla eller icke. Sedan gör det alldeles detsamma, efter mitt sätt att se saken, om det är en eller annan bestämmelse, som man för syns skull jämkar på. Låtom oss icke förbise, hvad den talare sade, som förde majoritetens i kyrkomötet talan — hurusom kyrkan erkänner, att våra fäder ha varit hårda och grymma, den vill icke heller förneka, »att icke också vi kunna vara grymma i denna dag, men vi vilja åtminstone vara *mindre grymma*». Det är just saken, någon grymhet bör alltid få bibehållas. Kyrkomötet kunde icke besluta sig för att stryka alltsammans, utan ville hålla på sin gamla rätt och makt, denna mindre grymhet. Det är ett märkligt tidens tecken, att man får höra sådana uttalanden från kyrkomötet, just där man väl mera borde tänka på hvad kärleksbudet, medlidandet och barmhärtigheten fordra af oss människor — det budet, som är kristendomens första och *högsta*.

Det säges måhända, att detta är en fråga af underordnad betydelse, hvarför då göra så mycket affär af densamma? Ja, mina herrar, hvad är obetydligt eller icke, hvad är stort eller litet här i världen? Det finnes personer, som anse, att anslagsfrågorna, röst-rätten o. d. äro Riksdagens viktigaste angelägenheter. Jag skall icke tvista därom, men jag vågar åtminstone påstå, att äfven humanitetsfrågorna i Riksdagen hafva sin betydelse, allrahelst som vi äro representanter för ett kristet folk. Låt mig i detta sammanhang få erinra om en lärdom, hvilken man synes i kyrkomötet hafva förbisett — jag menar liknelsen om den mannen, som föll i röfvarhänder. Hvem var det, som då hjärtlöst gick förbi honom? Det var prästen, det var leviten. Hvem hjälpte honom? Det var samariten.

Här har nu Riksdagen tagit initiativet, men kyrkomötet har afslagit vår begäran. Det är tyvärr ett sorgligt faktum. — Vi hafva visserligen närmast afsett att bespara de stackars efterlevande en onödig förödmjukelse i deras redan förut nog bittra sorg, men det saknar nog icke all betydelse för den svenska kyrkans anseende, om hennes närmaste målsmän ställa sig kallt afvisande inför en fråga som denna. Jag kan icke här lämna oanmärkt den indelning, som af en talare vid kyrkomötet gjordes, hvilken sade: »Vi skola icke här tala så mycket om enfaldiga och upplysta, utan hellre om religiöst intresserade å ena sidan och religiöst ointresserade å den andra.» Jag vet icke, om den talaren därmed afsåg, att Riksdagen skulle räknas bland de religiöst ointresserade därför att den ställt sig på en mera human ståndpunkt än kyrkomötet. Jag ber att få bestrida ett dylikt påstående, och jag vågar äfven, beträffande mig själf, säga, att äfven jag gör anspråk på att få tillräknas något

religiöst intresse. Just därför anser jag det önskvärdt, att icke den svenska statskyrkan alltför mycket stramar på bandet mellan stat och kyrka att icke detta en vacker dag brister. —

Då jag nu har ordet, kan jag icke undgå att bemöta några ord, som fölldes af den talare, som yttrade sig å majoritetens inom kyrkomötet vägnar, då de synas mig icke här få passera utan gensaga.

Talaren omnämnde, huru han hade hört två högt ärade statsråd försvara Riksdagens beslut. »På denna sida står också, jag skulle kunna säga, nästan hela det 'moderna' Sverige, det, som representerar eller vill representera de mera humanitära sträfvandena. Men låtom oss ej heller glömma, att på denna sida står äfven det 'lätt-sinniga' Sverige. Jag åsyftar härmed de många, som fatta denna sak tanklöst» etc. Är det sålunda meningen, att Riksdagen är det »moderna» Sverige, eller hvad menar han med denna indelningsgrund?

Jag känner mig icke befogad att svara på den frågan.

Den nyss citerade talaren fortsatte härefter: »Å den andra sidan står nu i dag hela den prästerliga afdelningen i kyrkomötet, på ett eller annat undantag när, och säkert många af våra aktade lekmän. Bakom dem står sannolikt nästan såsom en man hela Sveriges prästerskap. Det kan väl hända, att man där kan uppleta flera undantag, men undantag äro de i alla fall. Och bakom dessa stå de djupa lederna, jag skulle vilja säga det 'gammaldags' Sverige, där vi finna det allra djupaste allvar, paradt ibland kanske med öfverdrifven stränghet, men ej utan barmhärtighet.»

En annan talare hängde sig fast vid kyrkolagutskottets uttalande, att det skulle väcka anstöt i vida kretsar inom landet, om hvarje skillnad i begrafningssätt borttoges, »därför att detta skulle — låt vara i oförstånd — uppfattas såsom ett ursäktande af själfmordet». Sålunda — från det »gammaldags Sverige med dess öfverdrifna stränghet» och från dessa personer, som — »låt vara i oförstånd» — våga påstå dylikt, skulle den svenska kyrkan, om den uppträdde vid en själfspillings graf med mera mildhet och undseende, träffas af den beskyllningen, att den *ursäktar själfmordet som sådant!*

Kan då icke kyrkan gifva eftertryck åt sitt ogillande på annat och bättre sätt och vid andra tillfällen? Den döde kan ju icke nås af kyrkans straffdom, men slaget träffar de arma efterlevande, föräldrarna, maken, barnen, hvilkas sorg ju redan är tillräckligt bitter. Kan icke kyrkan med lugn tillbakavisa en så obefogad beskyllning, som att den skulle ursäktat själfmordet, när den dock endast följer den store mästarens bud att visa barmhärtighet mot de lidande? —

Beträffande talet om att det skulle vålla anstöt i *vida kretsar*, vågar jag påstå, att de vida kretsarna äfven äro representerade i Riksdagen, i synnerhet i Andra Kammaren, hvilken man väl icke kan fränkänna religiöst intresse.

En annan talare sade, att det i vida kretsar skulle vålla sorg, om man i tillkännagifvandet uteslöte orden, »att Herren behagat hädankalla». Jag vill icke ingå på några teologiska dissertationer i ämnet, men jag vill blott påpeka, hurusom vid tillkännagifvandet,

Om ändrade
bestämmelser
angående
själfspillin-
gars jordsäst-
ning.
(Forts.)

Om ändrade
bestämmelser
angående
själ/spillin-
gars jord/fäst-
ning.
(Forts.)

att en person ljugit döden genom mördares hand, dessa ord fortfarande användas, äfvensom i fråga om den, som genom dryckenskap eller på annat sätt indirekt förkortat sitt lif.

Kan man väl här med fog säga, att »Herren behagat hädankalla» honom? —

Skulle man icke kunna begära den uppoffringen af dem, som på naturligt sätt förlorat en anhörig, att de af hänsyn för själfmördarens efterlevande medgäfvit borttagandet af dessa ord. De kunna ju i sitt hjärta känna trösten af att Herren hädankallat den döda, äfven om detta icke uttalades vid tillkännagifvandet i kyrkan. Jag anser, att de borde kunna göra denna uppoffring för de andras skull.

På tal om tillkännagifvandet eller den s. k. »tacksägelsen», har jag i min motion sökt visa, huru man här i sanning kan se språkets makt öfver tanken. I den äldsta kyrkohandboken förekommer icke något om dessa tillkännagifvanden, i den närmast införda stadgas, att tacksägelse skall äga rum efter tillfrisknade och döda. Icke ett ord vidare. I den därpå följande handboken af år 1809 finnes ett »förslag till tacksägelse», med ungefär samma ordalydelse, som återfinnes i vår nuvarande kyrkohandbok af år 1894. Det är visserligen här något förkortadt, men meningen är densamma. I detta tillkännagifvande finnes intet, som kan sägas innebära någon *tacksägelse*, och det förvånar mig, att en talare i Första Kammaren vid 1903 års riksdag kunde påstå, att om jordfästningslagens 1 § ej ändrades, skulle det inträffa, »att man från predikstolen i kyrkan finge tacka Gud för själfmordet». Det torde icke varit för den talaren okänt, att handboken då redan 9 år varit i bruk, och att jordfästningslagen, som bestämmer, att tillkännagifvandet skall ske med tacksägelse enligt handboken (af 1809), utkom ungefär ett halft år före handboken. Ifall denna fråga upptoges af Kungl. Maj:t, behöfver naturligtvis då äfven denna § en omredigering. Men det förvånar mig att talaren i fråga för att söka snedvrida saken kunde vilja påstå något dylikt, att man, ifall § ej ändrades, skulle komma att från predikstolen tacka Gud för själfmordet.

Det förekommer ju icke i tillkännagifvandet ett enda ord, som kan tydas som en »tacksägelse» i den nu använda kyrkohandboken lika litet som i någon af de föregående upplagorna, som stått mig till buds. Det var en fyndig invändning, hvilken jag här på detta sätt ansett mig böra bemöta, eftersom jag då af sjukdom var hindrad att närvara i kammaren.

Uti Första Kammaren sade samme talare: »Hvem säger, att kyrkan uttalar någon dom?» Jo, herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet! Emellertid framhöll herr Rudin, att kyrkan *måste*, han upprepade det i det oändliga, på något sätt häfda sin af ålder tillerkända rätt att på något sätt uttrycka sin sorg, sitt *ogillande*, sitt *omdöme*. Han sade i början af sitt anförande, att det icke var fråga om den slutliga, den afgörande *domen*. Hvad skillnad är det då, om man säger, att kyrkan uttalar en *dom* eller på detta sätt uttalar sitt *omdöme*? Jag kan åtminstone ej finna

någon dylik. Jag kan icke finna skillnaden mellan begreppen: *dom* och ogillande *omdöme*.

Det är märkliga uttalanden, som förekomma i slutet af herr Rudins anförande, med hvilket kyrkomötets majoritet och tio biskopar instämde. Han sade, att om kyrkans öfverhufvud skall vara med vid detta tillfälle, kan hon icke uppgifva den rätt hon hittills haft att gifva uttryck åt sitt ogillande, men »den dag kan måhända komma, då det sättes i fråga, *huruvida kyrkan behöfver vara med vid grafven*». Hvad menade han, när han sade detta, och de svenska biskoparne, som instämde däruti? Var det meningen, att om hvarje skillnad borttages till förmån för själfmördaren, skulle den svenska kyrkan bidraga till att slita det sista tvångsbandet på så sätt, att jordfästningen i sådant fall icke skulle förrättas af präst i svenska kyrkan? Är det detta kyrkan och kyrkomötet önska? Jag vet icke, huruvida man kan antaga något sådant, men så mycket torde dock vara säkert, att om kyrkomötet håller fast vid att på detta sätt och i en fråga som denna begagna sig af ett så tveeggadt vapen som sin vetorätt gentemot Riksdagen, är den dag kanske icke så långt aflägsen, då ropen på borttagandet af kyrkans vetorätt ljuda allt starkare och starkare. Mina herrar, erinren eder de omständigheter, hvilka föranledde den borgerliga begrafningens införande i Danmark. Det skedde, bland annat, på grund af den häftiga ovilja, som uppväcktes med anledning af en prästs på Jutlands västkust uttalade hårda fördömande ord vid jordfästningen af några fiskare, som förolyckats, när de på söndagen sökte rädda sina garn undan stormen.

Äfven i Köpenhamn uppträdde några präster på ett synnerligen stötande sätt vid några jordfästningar, hvarefter en förening bildades, som gick in med en anhållan om införande af rätt till borgerlig begrafning för den, som önskade sådan. Detta är nu lag i Danmark. Är det önskvärdt från kyrkans sida, att den borgerliga begrafningen äfven hos oss införas? Vi ha frihet ifrån dop-, konfirmations- och nattvardstväng, utvidgad rätt till borgerlig vigsel är begärd. Skall man nu locka fram ropen på frihet från kyrkans medverkan äfven i fråga om jordfästning? Jag vågar icke svara därpå.

Jordfästningslagen innehåller icke några straffbestämmelser för den, som — förutsatt, att ordningsföreskrifterna blifvit iakttagna, dödsorsaken anmälts etc. — begrafver en död.

Prejudikat härå finnes, och tid efter annan innehålla tidningarne notiser om huru man på detta sätt åsidosatt lagbudet härutinnan. Är det önskvärdt att framkalla dylika lagbrott? Jag tror det icke.

Som herrarna nu hört, finner jag, att frågan, långt ifrån att vara af liten betydelse, är både allvarlig och viktig. Det gör mig ledsen, att lagutskottet — ty det kan man läsa mellan raderna — vill på detta sätt skjuta undan frågan för att om möjligt begravna den i tysthet. Vi kunna, om Riksdagen icke bifaller motionen, utsetta oss för, antingen att icke någon proposition göres till nästa kyrkomöte, eller ock att Kungl. Maj:t försöker att gå den af kyrko-

*Om ändrade
bestämmelser
angående
själ/spillin-
gars jordfäst-
ning.
(Forts.)*

*Om ändrade
bestämmelser
angående
själfspillin-
gars jordfäst-
ning.
(Forts.)*

mötet föreslagna kompromissvägen. Vi skulle då stå inför det beklagliga faktum, att Riksdagen nödgas kapitulera för kyrkomötet, men därhän hoppas jag vi aldrig måtte komma.

På grund af hvad jag nu anfört vågar jag anhålla om afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Sjöcrona: Utskottet har i det nu föredragna utlåtandet ställt sig på en rent formell och neutral ståndpunkt, då utskottet yttrar, att Riksdagen vid upprepade tillfällen angifvit sin ståndpunkt i detta afseende och därför icke har anledning att nu göra något ytterligare uttalande i frågan, på hvilken Kungl. Maj:t fortfarande torde hafva sin uppmärksamhet riktad.

Man skulle vid sådant förhållande kunnat vänta, att utskottets uttalande icke borde hafva väckt någon synnerligt sorglig känsla hos motionären, men han har nu mycket vidlyftigt och med mycken värme ordat i denna sak, alldeles som om här varit fråga om att antaga eller förkasta det förslag till lagändring i den riktning motionären åsyftat. Men därom är ju icke alls fråga, och utskottet har för sin del icke sagt ett enda ord, som går ut på, att utskottet numera ogillar det uttalande, som Riksdagen två gånger förut gjort. Icke heller har utskottet med ett enda ord antydtt, att utskottet skulle anse Riksdagen benägen för att ingå på något annat förslag, som motionären kallar ett kompromissförslag.

Men tänker man närmare efter, förstår man nog, att i motionärens förslag och hans yttranden i dag ligger en djupare innebörd än blott detta att få till stånd en skrivelse med upprepande af Riksdagens förut fattade beslut. Jag ber att få litet dröja vid detta.

Som kammarens ledamöter alla veta — åtminstone efter de förhandlingar, som nu varit — antog Riksdagen år 1903 på förslag af Kungl. Maj:t en lag, innefattande ändring i 6 § af lagen angående jordfästning, hvarigenom all skillnad mellan ordningen för vanlig jordfästning och jordfästning af själfspillingar skulle bortfalla. Sedan Riksdagen antagit detta förslag, aflät Kungl. Maj:t proposition till nästsammanträdande kyrkomöte med hemställan, att kyrkomötet måtte antaga denna lagändring och på samma gång de förslag till ändringar i kyrkohandboken, som betingades af denna lagändring. Kyrkomötet ansåg sig icke kunna bifalla denna proposition, utan framställde ett annat förslag.

Hvad är nu syftet med motionen? Jo, uppenbarligen, att Riksdagen skall uttala en förkastelsedom öfver det af kyrkomötet framställda förslaget för att därigenom förekomma, att det af Kungl. Maj:t tages i öfvervägande och ännu mer att det af Kungl. Maj:t göres till föremål för proposition till nästa års Riksdag och det kyrkomöte, som kommer att hållas nästa år. Nu tillåter jag mig hemställa till kammarens ledamöter, om det verkligen kan vara lämpligt och riktigt, att Riksdagen skall här besluta ett uttalande om ett förslag, hvars innehåll mycket få af Riksdagens ledamöter känna? Jag tror nämligen, att de ledamöter af denna kammare,

som känna kyrkomötets förslag, äro mycket få till antalet, och förhållandet är nog alldeles detsamma i Andra Kammaren.

Jag skall därför tillåta mig att gifva herrarna del af detta förslag genom att läsa upp kyrkomötets skrivelser i nödiga delar. Det är icke så långt, att jag behöfver alltför mycket sätta kammarens tålmod på prof.

Kyrkomötet yttrar följande:

»I 1 § af lagen angående jordfästning den 25 maj 1894 stadgas: När dödsfall timar inom svenska kyrkan, skall detsamma vid den högmässogudstjänst, som näst efter skedd anmälan om dödsfallet inträffar i den församling, där den afidne var kyrkoskrifven, genom kyrkoherdens försorg tillkännagifvas med tacksägelse i den ordning kyrkohandboken föreskrifver. Sådant tillkännagifvande må dock ej ske i de fall, som här nedan i 5 och 6 §§ omförmälas. Då å ena sidan enligt kyrkomötets mening tacksägelse icke under någon form lär kunna ifrågakomma vid ett dödsfall under så sorgliga förhållanden, som då en person själf tagit sig af daga, men å andra sidan borttagandet af all skillnad mellan ordningen för tillkännagifvandet af deras dödsfall, som förgjort sig själfva, och för deras, som icke ändat sitt lif under dylika omständigheter, ej med fog synes böra fordras, och då än mer, enligt kyrkomötets bestämda förvisning, borttagandet af all skillnad i ordningen för jordfästningen i nu omförmälda båda fall inom mycket vida kretsar af landets befolkning komme att vålla anstöt, därför att det skulle tolkas såsom ett ursäktande af själfmord äfven i det fall, att detsamma icke begåtts i sinnesförvirring, har kyrkomötet ansett sig icke kunna godkänna det föreliggande lagförslaget.»

Här stannar motionären i sitt återgifvande af kyrkomötets skrifvelse, och jag skall också be att få stanna något litet där. Motionären säger på sidan 4 i utskottets betänkande: »Då Andra Kammaren redan 1889 uttalat sig för en lagändring i motionens syfte samt båda kamrarna vid två riksdagar uttalat sin anslutning till förslaget, torde kyrkolagsutskottets skäl för afslag, »att ändringen skulle väcka anstöt inom mycket vida kretsar», ej väga särdeles tungt, då ingen väl torde kunna fränkänna den svenska Riksdagen både kompetens och allvarlig önskan att tillvarata landets sedligt religiösa intressen, hvarpå kyrkomötet väl icke kan anses innehafva monopol.»

Nej, mina herrar, det är ju alldeles riktigt. Det är väl ingen, som gör anspråk på monopol i detta afseende för kyrkomötet och ännu mindre någon, som vill bestrida, att Riksdagen icke har kompetens och önskan att tillvarata landets sedligt religiösa intressen. Man må emellertid hysa huru stor ringaktning för kyrkomötet som helst, är det dock en i grundlag stadgad representation för svenska folket, och då kan man väl icke alldeles lämna åsido de önskningsar och åsikter, som uttalats af kyrkomötet. Kyrkomötets ledamöter äro utsedda af de svenska kyrkoförsamlingarna med särskildt uppdrag att öfverlägga och besluta om kyrkliga angelägenheter, men detta lär väl icke vara det hufvudsakliga syftet, som tagits i be-

*Om ändrade
bestämmelser
angående
själfspillin-
gars jordfäst-
ning.
(Forts.)*

Om ändrade
bestämmelser
angående
själfspillin-
gars jordfäst-
ning.
(Forts.)

traktande vid val af riksdagsman. Härefter fortsätter kyrkomötet: »Kyrkomötet vill dock ej förneka, att den nu gällande ordningen för jordfästning i stillhet kan gifva anledning till befogade anmärkningar. Kyrkomötet föreställer sig, att i denna omständighet legat en grund till det af Riksdagen fattade beslutet, och håller före, att med en förändring, hvarigenom åt jordfästningen gäfvos en mindre knapphändig, men mera mild form, skulle i hufvudsak vinnas det samma, som Riksdagen med sitt beslut åsyftat. Särskildt anser kyrkomötet så skola blifva förhållandet, om klockringning finge förekomma äfven vid jordfästning i stillhet. Härtill erfordras dock en förändring af 7 § i jordfästningslagen.

Det af Eders Kungl. Maj:t framlagda förslaget till ändringar i kyrkohandboken har kyrkomötet funnit sig icke kunna antaga. Det synes dock kyrkomötet önskligt, att för jordfästning i stillhet bestämmes ett till innehållet något mindre knapphändigt liturgiskt formulär än det i kyrkohandboken föreskrifna.

Kyrkomötet får alltså, med anmälan att de i ofvannämnda nådiga skrivelser omförmälda lagförslag samt förslag till ändringar i gällande handbok för svenska kyrkan icke vunnit kyrkomötets godkännande, i underdånighet anhålla,

dels att Eders Kungl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder, för att sista punkten af 7 § i lagen angående jordfästning den 25 maj 1894 må erhålla följande af kyrkomötet för dess del godkända lydelse: »Ej må vid sådan jordfästning förekomma sorgmusik, sång eller liktal»; *dels* ock att i kyrkohandbokens tionde kapitel sista stycket må ersättas med följande: *När någon begravnes i stillhet, tillgår sålunda:* Prästen kastar med skofveln tre gånger jord på liket och säger: Af jord är du kommen. Jord skall du åter varda. Jesus Kristus, Vår Frälsare, skall uppväcka dig på den yttersta dagen. Låtom oss bedja! Herre Gud Fader i himmelen! Herre Guds Son, världens Frälsare! Herre Gud, du Helige Ande! Förbarma dig öfver oss! I vår sista nöd, På yttersta domen, Hjälp oss, milde Herre Gud! Amen. Därefter säger prästen: Ur djupen ropar jag till Dig, Herre, Herre, hör min röst, låt dina öron akta på mina böners ljud. Om Du, Herre, vill tillräkna missgärningar, Herre, hvem kan då bestå? Dock hos Dig är ju förlåtelse, på det att man må frukta Dig. Jag väntar efter Herren, min själ väntar, och jag hoppas på hans ord. (Ps. 130: 1—5) eller utranssaka mig, Gud, och känn mitt hjärta; pröfva mig och känn mina tankar, och se till, om jag är stadd på en olycksväg, och led mig på den eviga vägen. (Ps. 139: 23, 24.)

Därpå skulle läsas psalmer ur svenska psalmboken. Jag skall icke trötta herrarne med att uppläsa dessa. Ritualen skulle afslutas med läsandet af Fader Vår och Välsignelsen.

Nu observera herrarne väl, att kyrkomötet uttryckligen anhållit, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att åstadkomma den af kyrkomötet föreslagna lagförändringen samt förändringen i handboken. Som detta emellertid icke kan ifrågakomma förrän nästa år, då kyrkomötet skall sammanträda, må man väl kunna förut-sätta, att Kungl. Maj:t ämnar taga detta kyrkomötets förslag i öfver-

vägende och till Riksdagen göra någon framställning i ämnet. Skulle Kungl. Maj:t då finna kyrkomötets förslag, om hvilket den dåvarande högt aktade ecklesiastikministern von Friesen förklarade, att han ansåg det vara så vackert och så tilltalande, att han för sin del gärna skulle vilja begravas efter detta liturgiska formulär — ehuru han naturligtvis måste hålla på det förslag, han själf varit med om att tillstyrka Kungl. Maj:t att framlägga för kyrkomötet — böra oförändradt eller med någon modifikation antagas, har ju Riksdagen fullkomligt i sin hand att afslå förslaget. Jag tror icke heller, att jag behöfver misstaga mig uti, att i ett sådant fall motionären skulle lägga fram förslag om antagande af den lagändring, som Riksdagen för sin del beslutade år 1903. Det finnes således icke det ringaste hinder för att få frågan fram till nästa riksdag, då den rätteligen bör komma fram och tagas i öfvervägande. Skulle åter Kungl. Maj:t förnya sin proposition af 1903, då är ju allt väl bestämdt enligt motionärens önskan.

Men nu upprepar jag detta: icke kan väl Första Kammarerna vara med om att ogilla ett förslag, som Första Kammarerna allt hittills icke tänkt på eller har någon kännedom om?

På grund af hvad jag nu anfört tillåter jag mig vördsamt yrka bifall till utskottets förslag.

Herr von Möller: Ja, mina herrar, jag blef verkligen fortfarande icke klok på hvad herr Sjöcrona själf tänker i denna sak — jag vet ju, att han varit med i kyrkomötet, så att han har reda på de önsknings, som där gjort sig gällande.

Jag har aldrig någonsin haft den uppfattningen, att kammaren nu skulle ingå i pröfning af kyrkomötets förslag, och det har icke heller varit tal härom. Saken rör sig icke om, huruvida vi skola antaga den af kyrkomötet föreslagna liturgien eller icke, utan frågan gäller, om vi skola taga bort hvarje skillnad mellan begravningsritualen i de olika fallen eller om vi skola nöja oss med de jämkningar, som kyrkomötet föreslagit, och således gå in på dess kompromissförslag. Ty äfven om klockringning medgifves vid begravning af den, som själf tagit sitt lif, kvarstå dock fortfarande två begravningsformer.

Med anledning af herr Sjöcronas referat af herr von Friesens yttrande ber jag att få nämna, att herr Sjöcrona icke uppläste detta yttrande i sin helhet. Herr von Friesen yttrade nämligen: »Men däremot kan jag, som sagdt, icke anse, att Riksdagens önskan på något sätt blifvit tillfredsställd med det förslag, som i stället blifvit framlagdt, ty det är fortfarande fråga om en dubbel form för jordfästningen liksom förut. Det är en ny ritus. Jag skall vara den förste att erkänna, att denna nya ritual är vacker. Det är en ritual, efter hvilken hvarje människa, som känner sin syndfullhet och ovärdighet, gärna skulle önska att blifva jordfästad, när hon under sitt lif tänker därpå. Men denna ritual är här gjord till en *straffritual*, just därför att den är ställd vid sidan af den andra såsom den bättre och normalare ritualen och den är stämplad med själfmordets stämpel.» Hvad han har sagt — och däri instämmer

Om ändrade bestämmelser angående själfspillingars jordfästning.
(Forts.)

Om ändrade
bestämmelser
angående
själfspillin-
gars jord/äst-
ning.
(Forts.)

jag till fullo — är således, att den ritual, som kyrkomötet vill hafva, är vida bättre och vackrare, vida mer tilltalande än den nuvarande. Men jag ber dock herrarne ihågkomma, att det i allt fall skulle blifva en *straffritual*, just därför att kyrkomötet icke har velat gifva med sig, icke borttaga all skillnad mellan ritualen i de båda fallen, utan som prutmån taga denna klockringning. Kyrkomötets beslut innefattar ett försök att förmå Riksdagen att hålla till godo med denna ändring i ritualen, så att man sedermera skulle kunna säga, att allt vore väl beställt, då vi fått en ritual, som vore bättre än den nuvarande. Själfspillningar skulle få klockringning och kyrkomötet skulle afgå med seger. Om Riksdagen bifaller lagutskottets förslag, befarar jag, att Kungl. Maj:t skall låta locka sig till att upptaga kyrkomötets kompromissförslag och således låta oss hafva kvar två begrafningssätt. Vill Kungl. Maj:t taga upp denna ritual, som kyrkomötet föreslagit, och på samma gång göra den ändring, som Riksdagen begärt, nämligen att taga bort all skillnad i de båda fallen, då först hafva vi skäl att vara nöjda. Jag erinrar mig från grafscenen i Hamlet, huru Shakspeare redan på 1500-talet protesterade mot det barbariska i denna skillnad mellan begrafningssätt i olika fall. Jag vill icke citera Laertes replik till prästen, men det är dock märkligt, att man redan på 1500-talet protesterade i detta afseende och att vi år 1907 stå på samma — jag ber om ursäkt — barbariska standpunkt som då. Just de, som borde tala kärlek och mildhet till folket, skola vara med om att lägga sten på börda. De glömma det ord vår mästare sade: »Dömen icke. så skolen I icke varda dömda».

Herr Sjöcrona: Jag endast ber att ännu en gång få fästa kammarens uppmärksamhet därpå, att motionären ju i det fall, att ingen proposition kommer från Kungl. Maj:t vid nästa riksdag, är alldeles oförhindrad att då framlägga en motion om antagande af det lagförslag, som Riksdagen för sin del godkände år 1903. Om så sker, kommer detta förslag att föreläggas det nästa år sammanträdande kyrkomötet och blir således lika fort afgjort, som om Riksdagen nu skulle aflåta en skrifvelse i ämnet till Kungl. Maj:t.

Herr statsrådet Hammarskjöld: Jag har begärt ordet med anledning af ett yttrande utaf herr Sjöcrona, icke i hans sista, men i hans näst föregående anförande, nämligen att regeringen för nästa års Riksdag kan lägga fram det förslag, som antogs af kyrkomötet, hvilket förslag afser en ändring af ritualen uti ifrågavarande fall. Jag ber då att få erinra om, att Riksdagen icke har något att göra med handboken. Kungl. Maj:t behöfver nämligen icke höra Riksdagen angående ändringar i densamma, utan sådana ändringar afgöras af Kungl. Maj:t på förslag af kyrkomötet.

Det mycket omtalade förslaget till ändring i begrafningsritualen, som kyrkomötet framlade, har icke hittills föranlett till någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Mina företrädare i ämbetet efter 1903 års kyrkomöte ha icke ansett det lämpligt att föreslå Kungl. Maj:t att

fastställa den af kyrkomötet föreslagna ändringen. För min egen del får jag säga, att jag icke heller vill föreslå Kungl. Maj:t att fastställa samma förändring. Jag tror, att efter de tydliga och klara uttalanden, som Riksdagen vid olika tillfällen gjort, om att Riksdagen för sin del vill hafva bort all skillnad i begravningsritualen för dem, som förgjort sig själfva, och för andra, det icke skulle vara öfverensstämmande med den allmänna önskan inom landet, om Kungl. Maj:t företoge en sådan förändring i handboken, som af kyrkomötet är föreslagen.

Nu har det emellertid sagts, att man skulle kunna använda den nya ritualen alternativt med den gamla. Ja, det skulle tilltala mig mycket, om så kunde ske, men det skulle sannolikt ha en ledsam påföljd, nämligen att då komma oförståndiga begravningsförrättare att uteslutande använda den gamla ritualen för folk, som dött en naturlig död, och den nya för själfspillingar.

Den nya blir därigenom en straffritual, såsom herr von Möller nyss antydde, hvilket man vill undvika. Hvilken ställning Kungl. Maj:t kan komma att intaga i denna fråga nästa år, är det mig naturligtvis absolut omöjligt att säga, ty som herrarna veta växla ministärerna hastigt nu för tiden och Kungl. Maj:t vet icke själf nu hvem som är ecklesiastikminister nästa år. Jag anser det icke lämpligt att uttala min personliga mening, då jag, som sagdt, icke vet, om jag kommer att bekläda denna post nästa år, men att någon sorts förändring är önskvärd ur flere synpunkter, är dock min mening. Huru långt den kan och bör gå, vågar jag icke uttala mig om.

Herr Heüman: Efter herr ecklesiastikministerns anförande anser jag mig böra påpeka, att det förslag till lag, som förelåg för kyrkomötet, var icke att själfspillingar, tillräkneliga själfmördare, skulle få begrafvas lika med andra döda, utan i Kungl. Maj:ts förslag var inflickadt ett undantag, nämligen att själfmördare skulle begrafvas i stillhet, endast såvida med själfmordet stode i sammanhang ett groft brott, som själfmördaren förut begått. Jag gissar man menat något sådant som att själfmördaren först skjutit en annan och sedan sig själf. Då hade ju Kungl. Maj:t och Riksdagen fastslagit, att det dock skulle förblifva en skillnad, nämligen när den omständigheten föreläge, att ett groft brott begåtts i sammanhang med själfmordet, och således skulle motionärens syfte, att vid begrafning ingenting borde komma till synes om den afliednes gångna lif, icke uppnås med detta förslag.

Detta förslag satte också, enligt min uppfattning, kyrkomötet i en synnerligen stor svårighet, ty med bifall till ett sådant förslag skulle kyrkomötet uttala, att kyrkomötet fortfarande ansåge, att mord å annan person vore ett groft brott, som skulle stämplas vid grafven på det sätt, att begrafning i stillhet skulle ske, men att däremot mord, där mördaren tagit sitt eget lif, icke vore ett brott, och därför icke skulle så stämplas. Man begärde, att kyrkomötet skulle erkänna, att blott det mord vore ett brott att taga en annans

*Om ändrade
bestämmelser
angående
själfspillingar
s jord-
fästning.
(Forts.)*

Om ändrade
bestämmelser
angående
själfspillin-
gars jord-
fästning.
(Forts.)

lif, men icke det att taga sitt eget. För kyrkan, om hon skall vara en verklig vårdarinna af sanningen i vårt folks sedliga rättsuppfattning, måste stå fast, att det är ett brott lika väl att taga sitt eget som en annans lif, ty Gud har icke gifvit oss tillåtelse att taga hvarken det ena eller det andra, utan det står i Försynens hand att taga det, när Honom så synes. Det är därför enligt min uppfattning som motionärens efter min tanke mycket vackra motiv och syfte skall kunna uppnås först, när hela svenska folket begär att få *samma* begrafningsformulär för alla, själfmördare, mördare och hederliga personer. Jag tycker för min del icke att det skulle ligga något absolut fränstötande i att kyrkan vid grafven aldeles tege om det förgångna lifvet, såväl för den ene som för den andre. Men då har kyrkomötet sagt: i sådant fall kan det nuvarande begrafningsformuläret icke användas, ty kyrkan bör tala sanning vid grafven och det är icke sanning, då man vid själfmördarens graf säger, att »Gud hafver lagt döden på sin enfödde son Jesus Kristus, hvilken ingen synd hade, och hafver så igenom hans död förvandlat vår död, att den icke skall vara oss skadlig». Ty kyrkan tror sin mästares ord, att döden är till skada för den, som dör i sina synder. Det är icke heller sanning, att, såsom i begrafningsformuläret säges »Herren Gud efter sitt allvisa råd behagat hädankalla», ty själfmördaren hädankallar sig själf. Därför har kyrkomötet ändrat detta och gifvit ett annat formulär och det är verkligen sådant, att efter detta skulle vi alla kunna begravas, ty där ställas vi alla vid grafven såsom syndare med en gemensam syndaskuld och ingenting annat. Men då måste man också taga konsekvenserna af detta och förbjuda alla tal vid begrafningar, så att det icke må ligga i en oförständig prästs hand att uttala en dom, där kyrkan vill, att man skall tiga. Skulle det komma därhän, att svenska folket nöjde sig med *ett* begrafningsformulär gemensamt för alla, där det tiges om det föregående lifvet, kan jag icke inse, att kyrkan, när hon i kärlek tiger, uppgifver något af den sanning, som hon är satt att vårda.

Men på en punkt måste skillnad kvarstå — och jag tror icke motionären är så mycket emot det — nämligen i fråga om »tacksägelsen» för afidne. Hur det nu kommit till, så har svenska församlingen vant sig vid, att en sista gång i kyrkan få höra en kär aflidens namn nämnas i sammanhang med de orden, att »Gud den Högste behagat efter sitt allvisa råd hädankalla». Skola nu dessa ord tagas bort? Eller få en själfmördares efterlevande icke fördraga, att hans namn icke nämnes från predikstolen? Efter min mening är det bättre, att själfmördarens namn icke nämnes, än att man tager bort denna vackra tacksägelse för andra sörjande. Jag hade intill den 1 maj förra året, då min församling delades, en församling på omkring 60,000 människor med omkring 800 dödsfall om året. Jag räknade efter ett år och då var siffran 769 döda, och bland dem *en* tillräknelig själfmördare. Det var en, som förestått en annans affär och försnillat mycket penningar, men då han upptäcktes och detektiva polisen kom för att gripa honom, sköt han sig. Hade det varit barnhärtigt mot dessa 768 dödas anhöriga

att utesluta dessa orden »att Gud behagat hädankalla» — det sista, som de få höra från predikstolen om sina kära — för att här kunna få med denne ende själfmördare. Jag tror icke, att dennes anhöriga varit betjanta med om hans namn lästes upp från predikstolen, men däremot skulle de 768 afidnes anhöriga bestämdt hafva saknat att sista gången de hörde sina kära bortgångnas namn få höra dem utan samband med den Högstes kärlek och råd. Man får väl tänka också på barmhärtighet mot ej blott själfmördarens efterlevande utan också på andra dödas sörjande. Efter dessa synpunkters framhållande vågar jag tro, att Första Kammaren behjärtar, att denna fråga är synnerligen grannliga och svår och såsom sådan har man också skyldighet att behandla den. Därför har också lagutskottet efter min mening ställt sig på en riktig ståndpunkt, då det ansett, att, sedan nu kyrkomötet, där frågan varit före, tagit i öfvervägande och framlagt de omständigheter, som därmed äro förknippade, borde Riksdagen afvakta Kungl. Maj:ts svar på kyrkomötets framställning i frågan.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Sjöcrona: Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet yttrade, såsom han uttryckligen sade med anledning af hvad jag anført, att hvarken någon af hans närmaste företrädare i ämbetet eller han själf ansett sig hittills vilja vidtaga någon åtgärd i anledning af kyrkomötets skrivelse. Ja, det finner jag i högsta grad naturligt och lättförklarligt, ty om Kungl. Maj:t under dessa år, som förflutit sedan 1903 års kyrkomöte, hade framlagt något förslag i detta ärende, så hade det icke kunnat leda till någon påföljd, ty om Riksdagen än antagit detta förslag, hade det förfallit, emedan enligt grundlagens bud, hvarje ändring af civillag bör vara af Kungl. Maj:t kungjord före nästa Riksdags början. Således kan det väl icke tänkas, att Kungl. Maj:t lägger fram något förslag i kyrkliga ärenden. annat än vid det år, då kyrkomötet sammanträder.

Vidare ansåg sig herr statsrådet böra fästa uppmärksamheten på, också med anledning af hvad jag yttrat, besynnerligt nog, att handboken icke utgjorde föremål för Riksdagens pröfning. Ja, det lära väl alla kammarens ledamöter veta, och jag trodde åtminstone, att statsrådet icke ansåg, att jag icke visste det.

Men kyrkomötet hade ju föreslagit äfven en lagförändring och den kunde ju Kungl. Maj:t hafva skäl taga i öfvervägande och till nästa år framlägga till Riksdagens pröfning, om Kungl. Maj:t anser skäl därtill förefinnas. Det kanske då icke vore alldeles ur vägen, att Kungl. Maj:t i sammanhang därmed läte Riksdagen veta, att, om detta förslag antoges, Kungl. Maj:t vore sinnad att för kyrkomötet framlägga förslag om sådan ändring i kyrkohandboken, som här föreslagits.

Herr statsrådet förklarade uttryckligen, att han icke ansåge sig kunna eller böra yttra sig om hvilken ställning Kungl. Maj:t kunde komma att intaga i frågan nästa år, och det bekräftar ju, hvad jag också tillätit mig yttra, att, då kyrkomötet uttryckligen

*Om ändrade
bestämmelser
angående
själfspillin-
gars jord-
fästning.
(Forts.)*

*Om ändrade
bestämmelser
angående
själfspillin-
gars jord-
fästning.
(Forts.)*

anhållit, att denna fråga måtte blifva föremål för Riksdagens pröfning, Kungl. Maj:t också kommer att göra detta i början af nästa år eller slutet af detta. Sker icke så, ja då finns ju utvägen att väcka motion i ämnet.

Herr Berger: Vi få vara herr statsrådet tacksamma för det uttalande han här haft. Emellertid veta vi icke i denna stund, om regeringen kommer att för nästa Riksdag lägga fram enahanda förslag, som framlades för 1903 års Riksdag. Jag antager dock såsom ganska visst, att så kommer att blifva förhållandet, och att regeringen således icke kommer att ställa sig på kyrkomötets ståndpunkt i denna fråga; och är det under förhoppning härom, som jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med därunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 8 och 9 innevarande mars bordlagda utlåtande, n:o 19, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen, med begäran om framläggande af förslag till en invandringslag, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr statsrådet Swartz aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) med förslag till lag om enskilda vägar på landet;
2:o) med förslag till lag om ändring i vissa delar af lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

3:o) angående utbyte af mark mellan kronan och Söderfors bruks aktiebolag;

4:o) om ändring i beslut angående försäljning af vissa områden af 16 förut till löningsjordar anslagna lotter under förra kungsladugården Ladugårdsgärdet i Östergötlands län;

5:o) angående rätt för jägmästaren E. M. Janse att för ålders-tillägg räkna sig till godo tjänstgöring såsom föreståndare för skogsskolan vid Skogshall;

6:o) angående försäljning af ett område från 1. mantal Sollida under kronodomänen Stenhammar i Södermanlands län; samt

7:o) angående försäljning till Löfvestads församling af vissa områden af förra militiebostället Löfvestads kungsgård n:o 46 i Malmöhus län.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) om pension åt vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Karlstad A. Nilson;

2:o) angående rätt för ordinarie ämneslärare och ämneslärarinna vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium och högre lärarinneseminarier att för erhållande af pension tillgodoräkna sig viss tjänstgöring vid enskildt läroverk;

3:o) angående försäljning af ett område från länsmansbostället ett mantal krono Stratomta n:o 2 Norrgården i Törnevalla socken och Åkerbo härad af Östergötlands län;

4:o) angående godkännande af telegrafverkets utgiftsstaten för år 1908 m. m.;

5:o) angående anslag till istandsättande af de åt landshöfdingen i Jönköpings län anvisade boställslägenheter m. m.;

6:o) angående utbyte af mark mellan kronan och Söderfors bruks aktiebolag;

7:o) om ändring i beslut angående försäljning af vissa områden af 16 förut till löningsjordar anslagna lotter under förra kungsladugården Ladugårdsgärdet i Östergötlands län;

8:o) angående rätt för jägmästaren E. M. Janse att för ålders-tillägg räkna sig till godo tjänstgöring såsom föreståndare för skogsskolan vid Skogshall;

9:o) angående försäljning af ett område från $\frac{1}{4}$ mantal Sollida under kronodomänen Stenhammar i Södermanlands län; samt

10:o) angående försäljning till Löfvestads församling af vissa områden af förra militiebostället Löfvestads kungsgård n:o 46 i Malmöhus län.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) med förslag till lag om enskilda vägar på landet; och

2:o) med förslag till lag om ändring i vissa delar af lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

Anmälades och bordlades:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående de sociala regeringsärendenas sammanförande under ett statsdepartement m. m.; äfvensom

statsutskottets utlåtande n:o 46, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af ett nytt hvalmuseum.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:
herr *von Stapelmohr* under 14 dagar fr. o. m. den 15 i denna månad
„ *Tillberg* från den 15 till den 27 i denna månad.
„ *Boström, Nils Johan*, under 14 dagar fr. o. m. den 16 i denna månad.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 1,46 e. m.

In fidem.

A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 15 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Herr statsrådet *Juhlin* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående nya stater för universiteten i Uppsala och Lund; samt

2:o) angående aftal med Norge om gemensamma undersökningar rörande de svenska flyttlapparnas renbete i Tromsö och Nordlands amt.

Justerades protokollet för den 8 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

bankoutskottets memorial n:o 8, angående tilläggs pension åt skolläraren vid Tumba bruk P. Lagerblad; äfvensom

lagutskottets utlåtanden:

n:o 26 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om handräckning för fordrans utfående; och

n:o 27, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till erforderliga ändringar i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd m. m.

Upplästes och godkändes:

lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen: n:o 29 i anledning af justitieombudsmannens framställning om nedsättning i straffet för barnamord;

n:o 30, i anledning af justitieombudsmannens framställning om nedsättning i straffet för ämbetsbrott; och

n:o 31 i anledning af väckta motioner angående skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till lagbestämmelser mot användande af mutor eller bestickning vid ekonomiska uppgörelser.

Upplästes två till Kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1907 den 14 mars sammanträdde kamrarnes valmän för att jämlikt 71 och 73 paragraferna riksdagsordningen utse dels Riksdagens fullmäktige i riksbanken ej mindre för valperioden 1907—1910 efter herrar H. R. Törnebladh och friherre B. C. J. Langenskiöld, hvilka voro i tur att afgå, än äfven för återstående delen af valperioden 1906—1909 efter herr R. Almström, som afsagt sig uppdraget att vara fullmäktig i riksbanken, dels ock suppleanter för fullmäktige i riksbanken; och befunnos, efter valens slut, hafva blifvit utsedde till

fullmäktige:

för valperioden 1907—1910:

friherre Langenskiöld, Bror Carl Johan, bankdirektör med 47 röster
 herr Törnebladh, Henrik Ragnar, ledamot af Riksdagens Första Kammare ..... „ 47 „

för återstående delen af valperioden 1906—1909:

herr Berg, Carl, expeditionschef i kungl. justitiedepartementet ..... med 48 röster

samt till *suppleanter* för tiden från valet, till dess nytt val

under år 1908 försiggått:

herr Tham, Vollrath Henrik Sebastian, bruksägare, med 48 röster
 „ Wikström, Per Magnus, grosshandlare, ... „ 47 „
 „ Francke, Otto, grosshandlare ..... „ 46 „

A. Hansson i Solberga.

P. Em. Lithander.

G. Andersson.

Sven Palme.

År 1907 den 14 mars sammanträdde kamrarnes valmän för att jämlikt 71 och 73 paragraferna riksdagsordningen utse dels Riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret efter herrar P. A. H. Cavalli, O. W. Odelberg och C. E. Kinander, hvilka voro i tur att afgå, dels ock suppleanter för fullmäktige i riksgäldskontoret; och befunnos, efter valens slut, hafva blifvit utsedde till

ordförande:

herr Cavalli, Per Axel Henrik, ledamot af Riksdagens Första Kammare ..... med 48 röster

öfrige fullmäktige:

herr Odelberg, Oscar Wilhelm, ledamot af Riksdagens Första Kammare ..... med 48 röster
 „ Kinander, Carl Emil, ledamot af Riksdagens Första Kammare ..... „ 48 „

suppleanter för tiden från valet, till dess nytt val under
år 1908 försiggått:

herr Almqvist, Knut Fredrik Gerhard, ledamot af Riksdagens Andra Kammare	med 48 röster
„ Ramstedt, Reinhold Victor, grosshandlare	„ 47 „
greffe Taube, Carl Oscar, ledamot af Riksdagens Första Kammare	„ 46 „ .
<i>A. Hansson i Solberga.</i>	<i>P. Em. Lithander.</i>
<i>G. Andersson.</i>	<i>Sven Palme.</i>

På framställning af herr talmannen beslöts, att de upplästa protokollen skulle läggas till handlingarna, äfvensom att Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag af protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till Kamrarna ingifva förslag dels till förordnanden för de valda, dels till skrifvelse till Konungen med anmälan om de förrättade valen, dels ock till den paragraf, som därom borde i riksdagsbeslutet intagas.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets den 13 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 2, äfvensom statsutskottets samma dag bordlagda utlåtanden n:is 8 och 46.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga proposition till Riksdagen angående nya stater för universiteten i Uppsala och Lund.

Vid föredragning af Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga proposition till Riksdagen, angående aftal med Norge om gemensamma undersökningar rörande de svenska flyttlapparnas renbete i Tromsö och Nordlands amt, blef denna proposition på begäran bordlagd.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kam-maren åtskildes kl. 2,48 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.